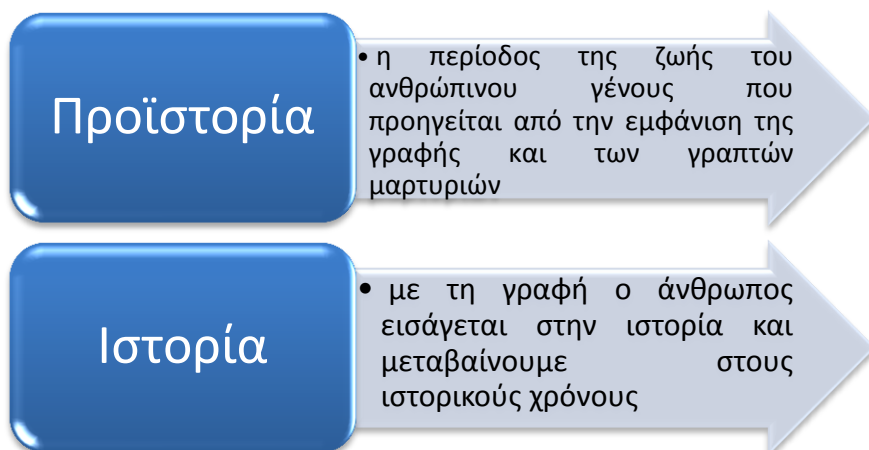

Εισαγωγικές έννοιες

Η **προϊστορία** διαιρείται σε δυο περιόδους: την *εποχή του Λίθου* και την *εποχή του Χαλκού*.

Η **εποχή του Λίθου**: ονομάζεται έτσι γιατί οι άνθρωποι αυτής της εποχής κατασκεύαζαν τα εργαλεία και τα όπλα τους κυρίως από λίθο (Παλαιολιθική εποχή = 2.500.000 – 6.500 π. Χ., Νεολιθική εποχή = 6.500 – 3.000 π. Χ.)

Η **εποχή του Χαλκού**: ονομάζεται έτσι γιατί την εποχή αυτή άρχισε να διαδίδεται στον ελλαδικό χώρο η χρήση του χαλκού.

1. ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΣΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Τα είδη των ανθρώπων που έζησαν κατά την Παλαιολιθική εποχή είναι τέσσερα:

Τύπος ανθρώπου	Πότε έζησε	Τόπος όπου έζησε	Τρόπος ζωής	Τεχνική
«Ικανός άνθρωπος» (homo habilis)	Πρώιμη Παλαιολιθική εποχή	Αφρική	Ζει ομαδικά	Λίθινα εργαλεία
«Ορθιος άνθρωπος» (homo erectus)	Πρώιμη Παλαιολιθική εποχή	Αφρική, Ευρώπη, Ασία		Ανακάλυψη της φωτιάς και βελτίωση εργαλείων
«Σοφός άνθρωπος» (homo sapiens)	Μέση Παλαιολιθική εποχή	Αφρική, Ευρώπη, Ασία	Θάβει τους νεκρούς με κτερισμάτα	Έχει μεγαλύτερο εγκέφαλο
«Σοφότερος άνθρωπος» (homo sapiens sapiens)	Υστερή Παλαιολιθική εποχή	Παγκοσμίως		Επινοεί την τέχνη

2.500.000 – 200.000 π. Χ.

200.000 – 35.000 π. Χ.

35.000 –
6.500 π. Χ.

Η ζωή του ανθρώπου κατά την Παλαιολιθική και τη Μεσολιθική Εποχή (2.500.000 – 6.500 π. Χ.)	
Κλίμα	Είναι ψυχρότερο από το σημερινό
Κατοικία	Μετακινείται ακολουθώντας τα θηράματα (νομάς) Βρίσκει καταφύγιο στα σπήλαια Προσωρινά εγκαθίσταται δίπλα σε ποτάμια, λίμνες και πηγές νερού
Τροφή	Ο άνθρωπος είναι: κυνηγός (μαμούθ, αντιλόπες, βόδια, ελάφια, ίππους) τροφοσυλλέκτης (συλλέγει καρπούς) αλιέας (ψαράς)
Ενδυμασία	Δέρματα ζώων
Όπλα και εργαλεία	Κυρίως κατεργάζεται το λίθο, αλλά και οστά και κέρατα ζώων
Ταφικά έθιμα	Ο «Σοφός άνθρωπος» θάβει τους νεκρούς του (τοποθετεί κτερίσματα). Πιστεύει στη μετά θάνατον ζωή

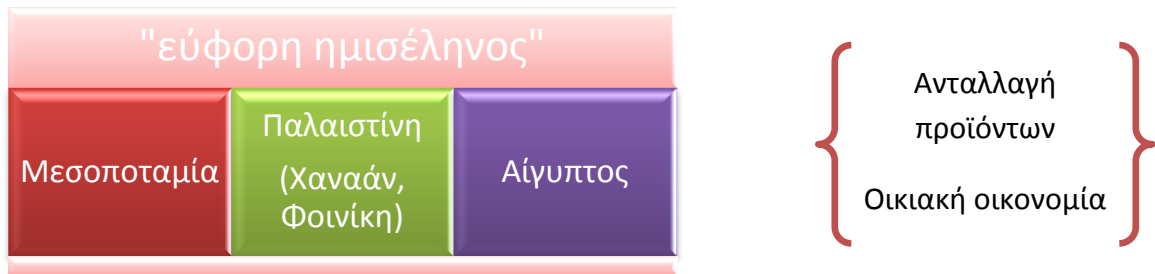
Στα τέλη της Παλαιολιθικής εποχής εμφανίζεται η τέχνη, δηλαδή η δημιουργία αντικειμένων που δεν χρησιμεύουν σε κάτι, αλλά έχουν **συμβολικό χαρακτήρα** ή **διακοσμητικό ρόλο**.

Έργα τέχνης	• Ζωγραφικές αναπαραστάσεις.• Αγαλματίδια από πηλό, κόκαλο ή λίθο.• Κοσμήματα (περιδέραια, βραχιόλια, σκουλαρίκια κ.ά.).
Σπηλαιογραφίες	• Εικόνες ζώων και σπανίως ανθρώπων ζωγραφισμένες με χρώματα ή χαραγμένες στα τοιχώματα των σπηλαίων.
Παλαιολιθικές παραστάσεις	• Έχουν μάλλον μαγική ή συμβολική σημασία.• Εκφράζουν: – την αντίληψη των παλαιολιθικών ανθρώπων για το μυστήριο της δημιουργίας της ζωής,– την αγωνία για επιβίωση (εξασφάλιση ζωής),– την αγωνία για το θάνατο.
Θρησκεία	• Κατά την εποχή αυτή ξεκινά η δημιουργία της θρησκείας, η πίστη δηλαδή σε κάποιες δυνάμεις που επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων.• Την ίδια περίοδο ξεκινά και η ταφή των νεκρών.

Λέξεις – κλειδιά

«Ικανός άνθρωπος» (homo habilis), «Όρθιος άνθρωπος» (homo erectus), «Σοφός άνθρωπος» (homo sapiens), «Σοφότατος άνθρωπος» (homo sapiens sapiens), κυνηγός – τροφοσυλλέκτης, λίθινα εργαλεία, σπηλαιογραφίες, ταφή νεκρών

2. ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (6.500 – 3.000 π. Χ.)

2. Η Νεολιθική εποχή στην Ελλάδα

3. Επιπλέον χαρακτηριστικά

- Βάση της οικονομίας είναι η ενασχόληση με τη γεωκτηνοτροφία: καλλιέργεια δημητριακών και όσπριων, εκτροφή αιγοπροβάτων, βοοειδών και χοίρων.
- Δεν υπήρχε ιδιοκτησία, αλλά η γη ανήκε στην κοινότητα.
- Οι άνθρωποι είχαν έντονο θρησκευτικό συναίσθημα. Έθαβαν τους νεκρούς τους, τοποθετώντας κτερίσματα στους τάφους.

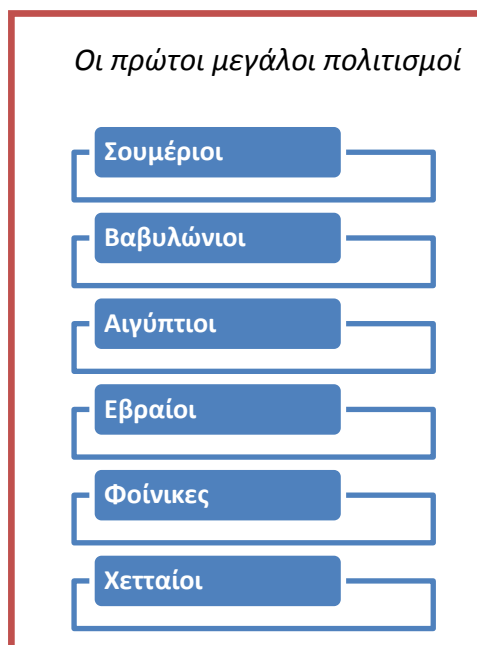

- τέχνη → ψημένα πήλινα αγγεία (διακόσμηση)
- τέχνη → ειδώλια (συνήθως πήλινα και παριστάνουν κυρίως γυναικείες μορφές)

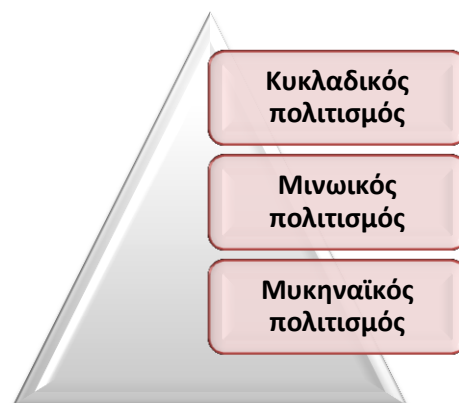
Δραστηριότητα: συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:

	Παλαιολιθική εποχή	Νεολιθική εποχή
Τροφή		
Κατοικία		
Τεχνική		

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ (3.000 – 1.100 π. Χ.)

Στην Ελλάδα

ΟΙ ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Οι λαοί της Μεσοποταμίας	
Σουμέριοι	• Λαός πιθανόν ινδοευρωπαϊκής καταγωγής. Εμφανίζεται στη Μεσοποταμία από τα μέσα της 4ης χιλιετίας. • Εφευρίσκουν τον τροχό, το άροτρο, την επεξεργασία μετάλλων, τη σφηνοειδή γραφή • Ιδρύουν συγκροτημένες πόλεις, με κυριότερη την Ουρ.
3η χιλιετία π.Χ.	• Σημπτικοί λαοί αναμειγνύονται με τους Σουμέριους και δημιουργούν ενιαίο κράτος.

Βαβυλωνιακό κράτος (2η χιλιετία π.Χ.)	• Η Μεσοποταμία, με κέντρο τη Βαβυλώνα, αποτελεί ισχυρότατο κράτος, το οποίο κατά τη βασιλεία του Χαμουραμπί (1730-1695 π.Χ.) ακμάζει.
Κώδικας Χαμουραμπί	• Η αρχαιότερη γραπτή νομοθεσία, χαραγμένη σε μια πέτρινη στήλη. • Οι νόμοι του Χαμουραμπί είναι αυστηρότατοι και μας δίνουν μια παραστατική εικόνα της κοινωνίας της εποχής.
Επιστήμες και τέχνες στο βαβυλωνιακό κράτος	• Η επιστήμη της αστρονομίας κάνει τότε τα πρώτα της βήματα. • Το έπος Γιλγαμές είναι ο πολυτιμότερος καρπός της πνευματικής τους ανάπτυξης.
Ασσύριοι	• Εμφανίζονται προς το τέλος της Εποχής του Χαλκού στη βόρεια Μεσοποταμία. • Καταλύουν το βαβυλωνιακό κράτος και καταλαμβάνουν τη Μεσοποταμία, με σημαντικότερο κέντρο την πόλη Νινευί.

Η Αίγυπτος	
«Δώρον του Νείλου»	• Έτσι ονόμαζαν οι αρχαίοι Έλληνες την Αίγυπτο, γιατί ο Νείλος με τις πλημμύρες του τη μεταβάλλει σε σιτοβολώνα. • Ο Νείλος είναι η μόνη οδός επικοινωνίας για την Αίγυπτο και πλήθος πλοίων τον διασχίζουν. • Τακτικά ωστόσο πλημμυρίζει και τα νερά του κατακλύζουν τις γύρω περιοχές.
Ναυσιπλοΐα Αιγυπτίων	• Οι Αιγύπτιοι πλέουν προς τις ακτές της Παλαιστίνης, απ' όπου προμηθεύονται ξυλεία.
Χλωρίδα και πανίδα στις όχθες του Νείλου	• Η χλωρίδα και πανίδα στις όχθες του Νείλου καλύπτουν τις ανάγκες των Αιγυπτίων, ενώ στο Δέλτα του ποταμού ψαρεύουν και το κυνήγι είναι άφθονο. • Εκεί φυτρώνει ο πάπυρος¹¹, τον οποίο χρησιμοποιούν για να κατασκευάζουν πλοία, καλάθια, σχοινιά και κυρίως ένα είδος χαρτιού.

Για περίπου 2.000 χρόνια η Αίγυπτος υπήρξε ένα πανίσχυρο κράτος με συγκεντρωτική εξουσία και αυστηρή ιεραρχία.

Κοινωνική διαστρωμάτωση

Φαραώ: γιος του Θεού Όσιρι, απόλυτος κυρίαρχος

χωρικοί: τα 9/10 του πληθυσμού, δεν κατέχουν γη, πληρώνουν βαρείς φόρους

τεχνίτες: ξυλουργοί, οικοδόμοι, λιθοξόοι, σιδηρουργοί κλπ.

Θρησκεία - θεότητες Αιγυπτίων	• Η θρησκεία των Αιγυπτίων είναι πολυθεϊστική. Οι κυριότεροι από τους θεούς είναι ο Άμον Ρα, θεός του ήλιου, ο Όσιρις, θεός του ήλιου και της βλάστησης, και η Ίσις, θεά της γονιμότητας.
Ναοί - ταφικά έθιμα	• Οι ναοί θεωρούνται οίκοι του θεού.• Οι Αιγύπτιοι πιστεύουν στη μετά θάνατον ζωή, γι' αυτό ταρικήνουν τους νεκρούς (μούμιες).
Γραφή	• Οι Αιγύπτιοι χρησιμοποιούν ένα είδος γραφής, τα ιερογλυφικά. Ιερογλυφικά κείμενα έχουν βρεθεί σε παπύρους, αλλά και στους τοίχους των μνημείων.

Οι λαοί της Παλαιστίνης

Φοίνικες: άριστοι ναυτικοί και έμποροι – επινόησαν ένα αλφάβητο, από το οποίο δημιουργήθηκε αργότερα το ελληνικό

Εβραίοι: αρχικά ήταν νομάδες, αλλά αργότερα εγκαταστάθηκαν στην Παλαιστίνη, με πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ. Είναι ο πρώτος λαός με μονοθεϊστική θρησκεία. Ιερό τους βιβλίο: η Παλαιά Διαθήκη.

Δραστηριότητα: Να αντιστοιχίσετε τους λαούς της στήλης Α με κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους στη στήλη Β.

Στήλη Α	Στήλη Β
1.Εβραίοι	α. σφηνοειδής γραφή
2.Ασσύριοι	β. πολεμική τέχνη
3.Βαβυλώνιοι	γ. μονοθεϊσμός
4.Φοίνικες	δ. αλφάβητο
5. Αιγύπτιοι	ε. νομοθεσία, αστρονομία
6.Σουμέριοι	στ. ιερογλυφικά

ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Αναπτύχθηκε την 3^η και 2^η χιλιετία π. Χ. (εποχή του Χαλκού)

Η μυθολογία αναφέρει ότι οι Κυκλάδες πήραν το όνομά τους από τις ομώνυμες Νύμφες τις οποίες μεταμόρφωσε σε βράχους ο Ποσειδώνας. Λέγεται επίσης πως ονομάστηκαν έτσι από τη λέξη «Κύκλος» γιατί διαμορφώνονται σε ένα νοητό κύκλο γύρω από τη Δήλο, το ιερό γενέθλιο νησί του Απόλλωνα.

Λόγοι ανάπτυξης

- ήπιο κλίμα (γεωργία – κτηνοτροφία – αλιεία=αυτάρκεια
- προνομιακή γεωγραφική θέση (πού;)
- μεταλλεία χαλκού, μολύβδου, χρυσού και αργύρου

↓
ανάπτυξη εμπορίου

3^η χιλιετία π. Χ. → οικισμοί – όχι εκτεταμένοι – κοντά στη θάλασσα ή στους πρόποδες των λόφων. Αργότερα (2300π.Χ.) οι οικισμοί οχυρώνονται και χτίζονται σε ψηλούς λόφους (γιατί;)

2^η χιλιετία π. Χ. → οικισμοί μεγαλύτεροι και επιβλητικότεροι, σημαντικότερος οικισμός ← το Ακρωτήρι στη Θήρα.

Τέχνη: μαρμάρινα ειδώλια

↓
παριστάνουν κυρίως γυναικείες μορφές

↓
λιγότερα άνδρες (μουσικούς, κυνηγούς ή πολεμιστές)

Μπορείτε να περιγράψετε κάποιο ειδώλιο;
Τα γυναικεία ή τα ανδρικά ειδώλια κυριαρχούν;
Τι δείχνει αυτό για τη θέση της γυναίκας στην κυκλαδική κοινωνία;

Τα ειδώλια, όπως τα βλέπουμε σήμερα έχουν το λευκό χρώμα του μαρμάρου. Οι αρχαίοι όμως καλλιτέχνες που τα κατασκεύαζαν, ζωγράφιζαν τα μάτια, το στόμα, τα μαλλιά, καθώς και άλλες λεπτομέρειες που χάθηκαν με το πέρασμα του χρόνου. Έτσι η εντύπωση που θα έδιναν τα αγάλματα θα ήταν πολύ διαφορετική από αυτή που έχουμε συνηθίσει.

Τα χρώματα που χρησιμοποιούσαν ήταν ορυκτά, φυσικά δηλαδή χρώματα που βρίσκονται στη γη.

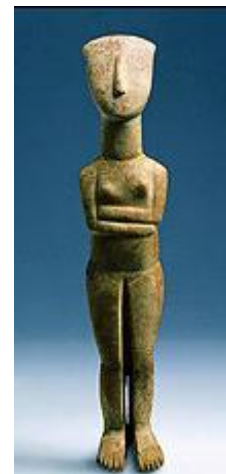
Για να ετοιμάσουν το χρώμα έπρεπε πρώτα να τρίβουν το ορυκτό άσπυ να γίνει πούδρα, χρησιμοποώντας δυο πέτρες και στη συνέχεια να το ανακατέψουν με λάδι ή νερό (πιθανόν και αβγό) για να σταθεροποιηθεί. Τέλος, με ένα πινελάκι έβαφαν τα ειδώλια.

Ο Modigliani, (1884 –1920) ήταν Ιταλός ζωγράφος και γλύπτης.

Παρατηρείστε τις εικόνες των έργων του και συγκρίνετε τα παρακάτω έργα του με τις εικόνες των κυκλαδικών ειδωλίων. Βρίσκετε ομοιότητες; Τι συμπέρασμα βγάζετε;

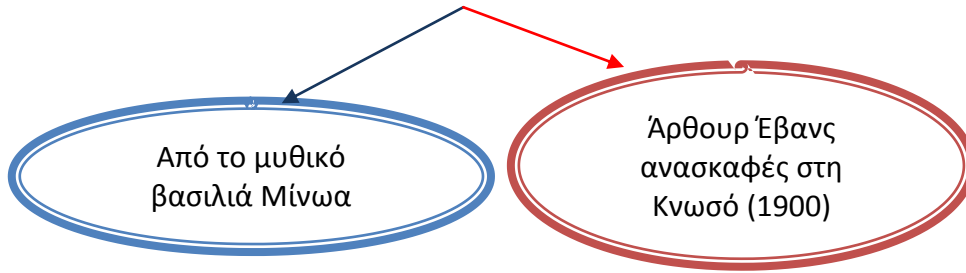

Modigliani

Κυκλαδικά
ειδώλια

ΜΙΝΩΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (3^η και 2^η χιλιετία π. Χ.)

- 3^η χιλιετία π. Χ.
- αύξηση πληθυσμού
 - ανάπτυξη γεωργίας και κτηνοτροφίας
 - δημιουργία στόλου
 - ανάπτυξη εμπορίου (Κυκλάδες – Κύπρος – Αίγυπτος)

- ✚ εξάγουν λάδι, κρασί, ξυλεία, αγγεία
- ✚ εισάγουν μέταλλα και άλλες πρώτες ύλες για την κατασκευή όπλων και εργαλείων

συνέπεια

εμφάνιση των πρώτων ανακτόρων

Κνωσός Φαιστός Μάλια Ζάκρος

2^η χιλιετία π. Χ. 1700 π. Χ. = καταστρέφονται, αλλά ξαναχτίζονται επιβλητικότερα
1700 – 1450 π. Χ. περίοδος μεγάλης ακμής

κυριαρχούν στο Αιγαίο
ιδρύουν αποικίες

Ανάκτορα → μεγάλα συγκροτήματα κτιρίων
διοικητικά, οικονομικά, θρησκευτικά, καλλιτεχνικά κέντρα

- ορθογώνια αυλή
- πολυώροφα
- έλλειψη οχύρωσης
- κέντρα συγκέντρωσης παραγωγής και εμπορευμάτων
- κέντρα παραγωγής καλλιτεχνημάτων
- κέντρα λατρευτικά (θρησκευτικά)

Κνωσός: 22.000 τ.μ.

Φαιστός - Μάλια:
9.000 τ.μ.

Ζάκρος: 8.000 τ.μ.

Άρα: συγκεντρωτικό
σύστημα διοίκησης

Κέντρο

τα ανάκτορα

Γραφή

- **1700 π.Χ.:** χρήση ενός συστήματος γραφής το οποίο αρχικά έμοιαζε με τα ιερογλυφικά (δίσκος της Φαιστού).
- Αργότερα χρησιμοποιείται η Γραμμική Α, συλλαβική γραφή και το πρότυπο για την ανάπτυξη της μυκηναϊκής γραφής.
- Σημεία αυτής της γραφής έχουν βρεθεί κυρίως επάνω σε αγγεία ή χαραγμένα σε πινακίδες απογραφής εμπορευμάτων.
- Η Γραμμική Α δεν έχει αποκρυπτογραφηθεί.

Δίσκος της Φαιστού

Τα σύμβολα που περιλαμβάνει στις δυο πλευρές του έχουν γραφτεί με τη βοήθεια σφραγίδων που αποτυπώθηκαν στο νωπό πηλό. Ο Δίσκος βρέθηκε το 1908 κοντά στη Φαιστό και πάνω του έχουν αποτυπωθεί 242 σύμβολα. Δεν ξέρουμε τι γράφει, ούτε τι χρησιμότητα είχε.

1700 – 1450 π. Χ. → έντονη εμπορική δραστηριότητα κυριαρχούν στο Αιγαίο

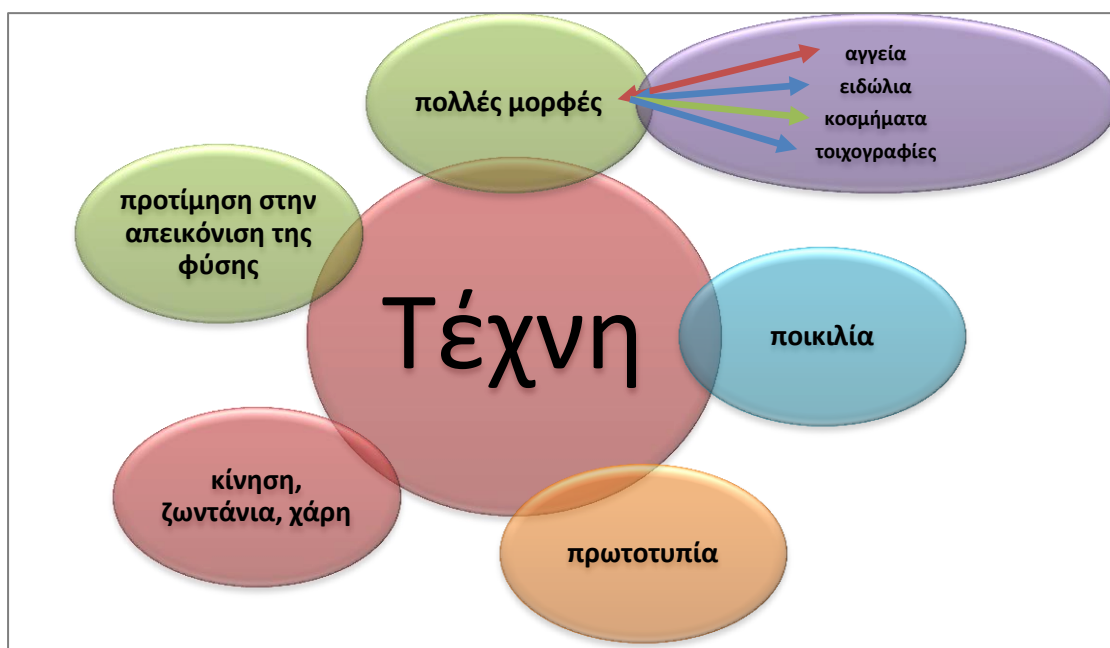
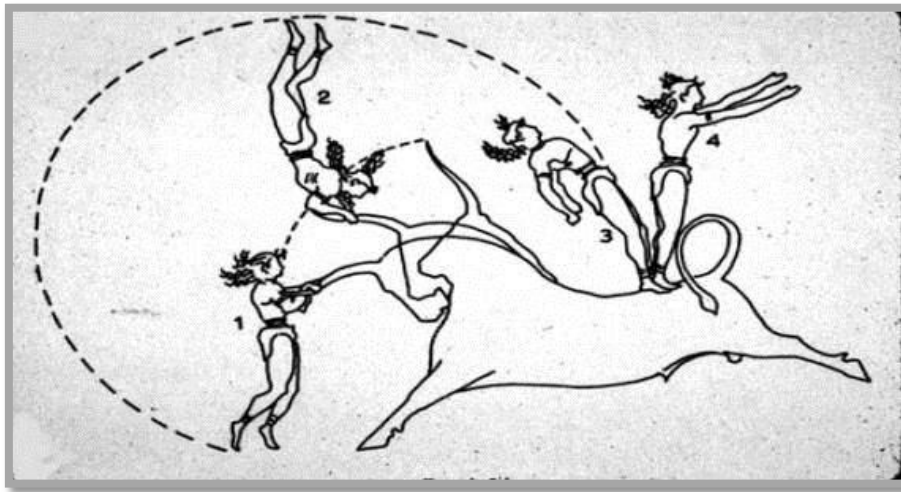
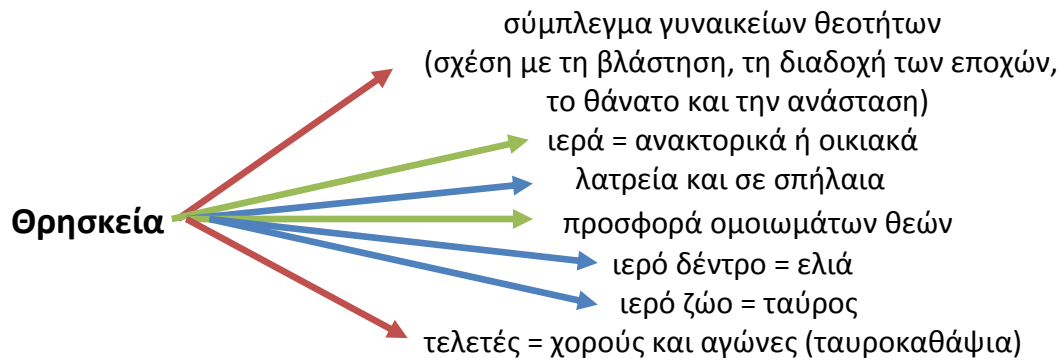
Οι Μυκηναίοι στην Κνωσό

- **1450 π.Χ.:** τα μινωικά ανάκτορα καταστρέφονται, πιθανόν από σεισμό, εκτός από αυτό της Κνωσού. Η εξασθένιση της πολιτικής και διοικητικής οργάνωσης έδωσε την ευκαιρία στους Μυκηναίους να καταλάβουν την Κνωσό.
- Το **1370 π.Χ.** το ανάκτορο της Κνωσού καταστρέφεται οριστικά και η Κρήτη αποτελεί επαρχία του μυκηναϊκού κόσμου.

- Η ανάμνηση της θαλασσοκρατορίας των Κρητών (απάντηση στην ερώτηση του σχολικού σας βιβλίου, σελ 23)

Σύμφωνα με το Θουκυδίδη ήταν τόσο μεγάλη η δύναμη της Κρήτης και τόσο σπουδαίος ο πολιτισμός της, ώστε μια χιλιετία αργότερα οι Έλληνες μιλούσαν ακόμη με θαυμασμό για τον ισχυρό βασιλιά Μίνωα και για τη ναυτική του δύναμη. Η μινωική θαλασσοκρατορία διατηρήθηκε στη μνήμη των Ελλήνων, θυμίζοντάς τους την οικονομική και εμπορική δύναμη της Κρήτης στη Μεσόγειο.

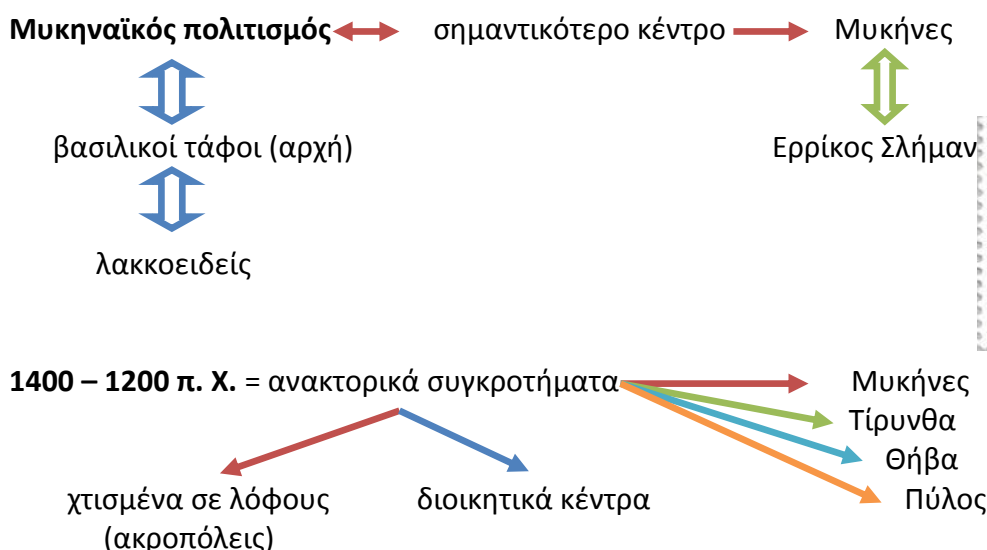
Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΜΙΝΩΙΤΩΝ

Κεραμική

1. Καμαραϊκά αγγεία ↔ σπήλαιο Καμαρών
 - διακοσμούνται με καμπυλόγραμμα σχέδια
 - πολύχρωμα (κόκκινο, κίτρινο, λευκό)
 - μερικά έχουν πολύ λεπτό τοίχωμα (ωκέλυφα)
2. Ρυτά → μεγάλα αγγεία
→ με μορφή κεφαλής ζώου (συνήθως ταύρου)
→ χρησιμοποιούνται στις τελετουργίες

Μυκηναϊκός Κόσμος

Μυκηναϊκό Μέγαρο - Ανάκτορο

Αντίθετα με τους Κρήτες, οποίοι οργάνωναν το σπίτι γύρω από μια μεγάλη υπαίθρια αυλή, στο μέγαρο ο χώρος οργανώνεται γύρω από την εστία, η οποία καίει συνεχώς, προσδίδοντας φως και ζεστασιά. Ο τύπος του μεγάρου επέζησε και μετά την κατάρρευση του μυκηναϊκού κόσμου, αποτελώντας το βασικό τύπο των κλασικών ναών.

Οι Μυκηναίοι αφομοίωσαν δημιουργικά τα μινωικά επιτεύγματα:

Μινωικές επιρροές

- ✓ Τεχνολογικά επιτεύγματα
- ✓ Μορφές τέχνης
- ✓ Ιδέα της γραφής

Οι Μυκηναίοι διακρίθηκαν στον τομέα της μνημειακής αρχιτεκτονικής

Κυκλώπεια τείχη

Έτσι ονομάζονται οι ισχυρές οχυρώσεις των μυκηναϊκών ανακτόρων. Τα πιο γνωστά είναι τα τείχη της Τίρυνθας, τα οποία είναι τόσο μεγάλα, ώστε έλεγαν πως τα έχτισαν Κύκλωπες. Τα τείχη αυτά φανερώνουν τον πολεμικό χαρακτήρα του μυκηναϊκού κόσμου. Είχαν χτιστεί πολύ προσεκτικά. Ακόμη και σήμερα τα κενά ανάμεσα στις πέτρες είναι απειροελάχιστα.

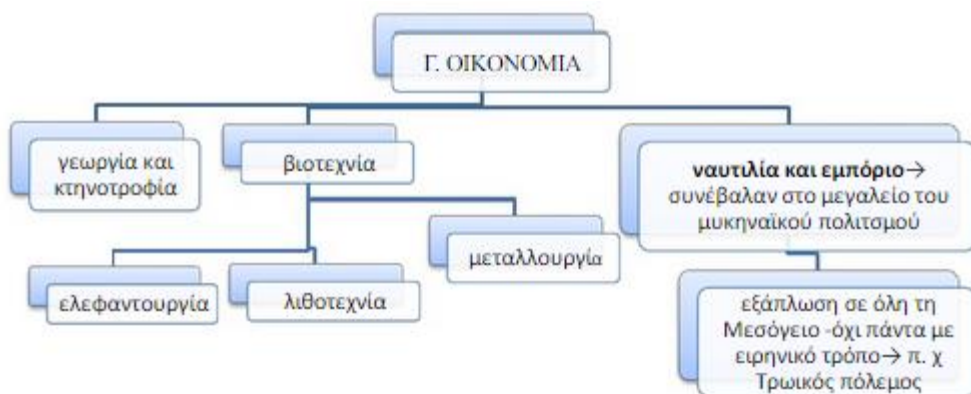
Μνημειακοί Θολωτοί Τάφοι

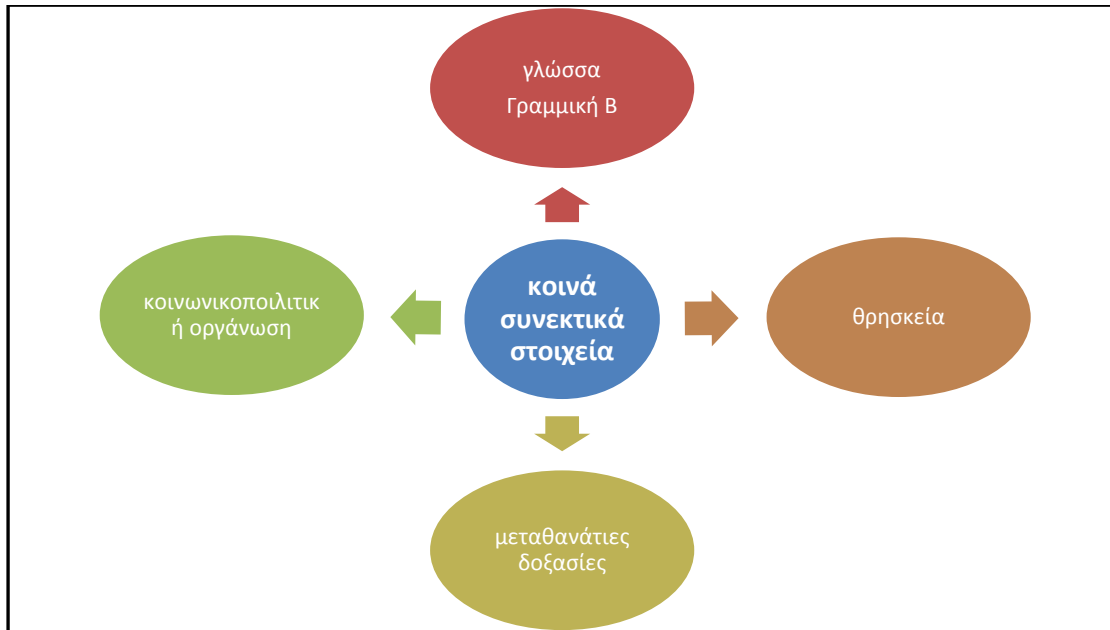
Ο δρόμος εξέλιξης της κατασκευής των θολωτών τάφων, σε σχέση με τους παλιότερους λακκοειδείς, είναι μεγάλος. Η κατασκευή τους το 15ο και 14ο αι. π.Χ. μαρτυράει την καταπληκτική άνοδο του μυκηναϊκού πολιτισμού.

Αποτελούνταν από ένα μακρύ διάδρομο πλαισιωμένο από λίθινους τοίχους που οδηγούσε σε ένα κυκλικό θάλαμο με θολωτή οροφή. Μετά την ταφή, όλο το οικοδόμημα σκεπαζόταν με χώμα, μετατρέποντας εξωτερικά τον τάφο σε χαμηλό λόφο. Θολωτοί τάφοι: «ο τάφος του Ατρέα» και ο «τάφος της Κλυταιμνήστρας».

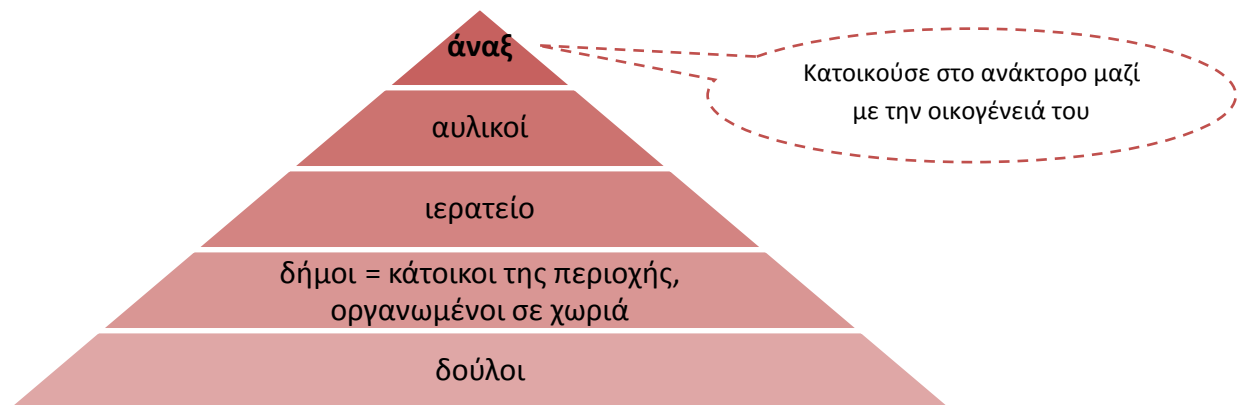

Ο τάφος του Ατρέα – Μυκήνες (αναπαράσταση)

Ιεράρχηση της μυκηναϊκής κοινωνίας

ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

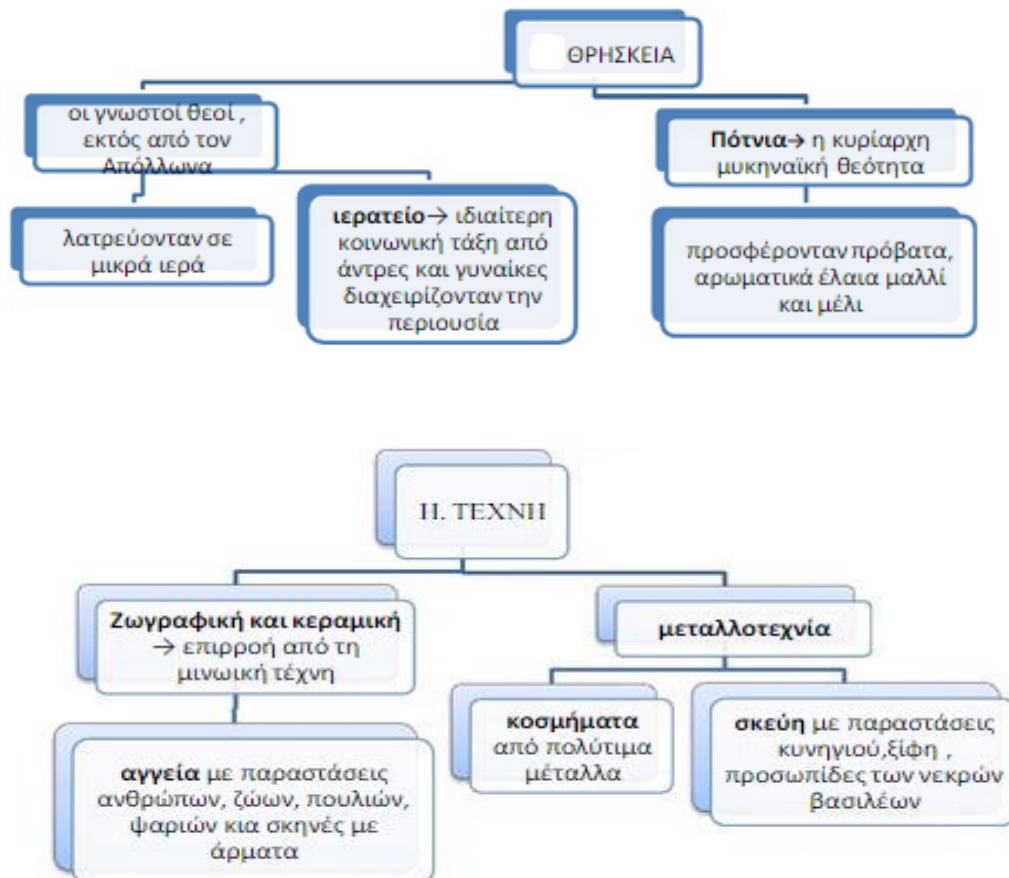
- ▶ 1450 π. Χ Οι Μυκηναίοι κυριεύουν την Κρήτη και γίνονται **θαλασσοκράτορες**
- ▶ Κυριαρχούν σε όλη τη Μεσόγειο και την Ανατολή και ιδρύουν αποικίες και εμπορικούς σταθμούς. Αποικίζουν συστηματικά και την Κύπρο
- ▶ Ταξιδεύουν αναζητώντας πρώτες ύλες και νέες αγορές
- ▶ Σποραδικές επαφές με Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη
- ▶ 1200 π. Χ →Κάμψη και καταστροφή των ανακτόρων, των ακροπόλεων και των οικισμών. Εξαφάνιση της Γραμμικής Β.

Τα αίτια παρακμής του μυκηναϊκού κόσμου και πολιτισμού

- Σε μετακίνηση νέων ελληνικών φύλων (κάθοδος των Δωριέων)
- Σε εσωτερικές αναταραχές και συγκρούσεις ανάμεσα στα μυκηναϊκά κέντρα
- Στην τρομακτική αναστάτωση που επικρατεί στην Ανατολική Μεσόγειο (πτώση του κράτους των Χετταίων – επιθέσεις των λαών της θάλασσας εναντίον της Αιγύπτου)

Συνέπεια: η πτώση του μυκηναϊκού εμπορίου και η σταδιακή παρακμή των μυκηναϊκών ανακτόρων εξαιτίας της οικονομικής κρίσης.

ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 1100 ΕΩΣ ΤΟ 800 π. Χ.

Η περίοδος της αρχαίας ελληνικής ιστορίας που ξεκινά από το 1100 π. Χ., μετά την κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού, έως το 800 π. Χ. χαρακτηρίστηκε μεταβατική εποχή, καθώς ήταν μια περίοδος γεμάτη αναταράξεις.

Ονομάζεται **Γεωμετρικά Χρόνια** λόγω των γεωμετρικών σχημάτων που διακοσμούν τα αγγεία.

Παρά την αναστάτωση που επικράτησε στον ελλαδικό χώρο η εποχή αυτή ήταν γόνιμη και καθοριστική στη διαμόρφωση του ελληνικού πολιτισμού.

Τα γεγονότα που σηματοδοτούν αυτή την εποχή είναι:

- α) ο **πρώτος ελληνικός αποικισμός**: η διαμόρφωση των φυλετικών κοινοτήτων και οι μετακινήσεις τους στις ακτές της Μ. Ασίας,
- β) η διαμόρφωση των **ομηρικών επών** και η συμβολή τους στην πολιτισμική εξέλιξη, αλλά και οι πληροφορίες που αντλούμε από αυτά για τη Γεωμετρική Εποχή
- γ) η επινώση του **ελληνικού αλφαβήτου** και η σπουδαιότητά του για την πολιτισμική αναγέννηση.

Τα Γεωμετρικά Χρόνια θα διαδεχθεί η **Αρχαϊκή Εποχή**, κατά την οποία ζυμώθηκε και ενοποιήθηκε το ελληνικό αίσθημα, οδηγώντας κατόπιν στη διαμόρφωση του τοπίου της **Κλασικής Εποχής**.

1. Οι μεταβατικοί χρόνοι

Α. Η κρίση του ελληνικού κόσμου από το 1100-950 π.Χ.	
Γενικά χαρακτηριστικά	• Από το 1100 π.Χ. μέχρι περίπου το 950 π.Χ. η Ελλάδα βρίσκεται σε κρίση: - Ο πληθυσμός μειώνεται δραστικά.- Η οικονομία περιορίζεται στη γεωργία και την κτηνοτροφία και αποκτά οικιακή μορφή.- Η κεντρική εξουσία σχεδόν εξαφανίζεται.- Η οργάνωση στηρίζεται περισσότερο στην οικογένεια, στο χωριό, στην ομάδα.
Αναγέννηση	• Από τα μέσα του 10ου αιώνα παρατηρείται τεχνολογική, δημογραφική και πνευματική αναγέννηση.

Β. Διαμορφώνονται οριστικά τα εδάφη που κατέχουν τα ελληνικά φύλα

- Οι Δωριείς κατοικούν στο νότο και σε ορισμένες από τις Κυκλάδες
- Οι Θεσσαλοί εγκαθίστανται στη Θεσσαλία
- Οι Βοιωτοί στη Βοιωτία
- Οι Αιολείς στο Α. Αιγαίο και στη Μ. Ασία
- Οι Ίωνες της Β. Πελοποννήσου στην Αττική, Εύβοια, Κυκλάδες

Χαρακτήρας των νέων κοινοτήτων	• Οι νέες κοινότητες είναι φυλετικές. • Το κράτος που δημιουργείται από τη συνένωση πολλών κοινοτήτων είναι φυλετικό.
Ο βασιλιάς	• Είναι αρχηγός του κράτους και εκλέγεται από τη συνέλευση των πολεμιστών. • Αργότερα το αξίωμα μεταβάλλεται σε κληρονομικό. • Κυριότερη αρμοδιότητά του είναι η αρχιστρατηγία, γι' αυτό στο αξίωμα εκλέγεται ο ικανότερος πολεμιστής.

Γ. Ο Πρώτος ελληνικός αποικισμός

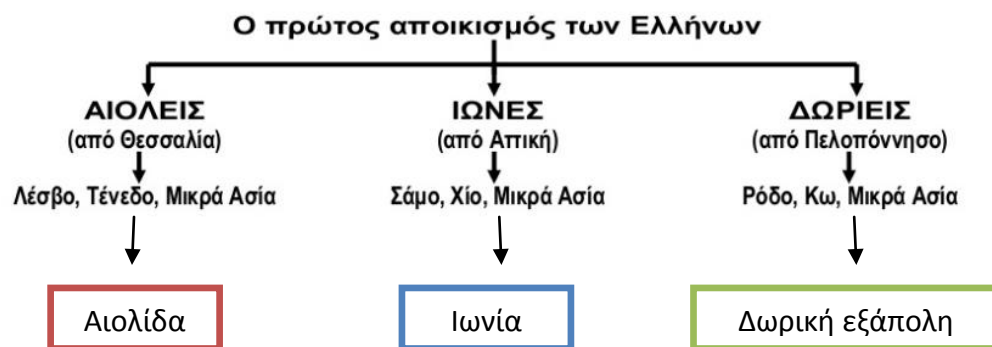
Η μετακίνηση πραγματοποιήθηκε κατά φυλετικές ομάδες

Το 10 αι. π. Χ. η μετανάστευση έλαβε τη μορφή ευρύτατου αποικισμού

Η κίνηση αυτή έμεινε γνωστή ως Πρώτος ελληνικός αποικισμός

Αιτίες του Πρώτου ελληνικού αποικισμού

- Στενότητα χώρου
- Οικονομική δυσπραγία (οικονομική στενότητα)
- Γενικότερη ανασφάλεια

Οι πρώτοι άποικοι αρχικά ασχολούνται με τη γεωργία.

Αργότερα, επιδίδονται και στο εμπόριο = συνέπεια = ανάπτυξη εύρωστων εμπορικών κέντρων.

Ακολουθεί πολιτισμική άνθηση

✚ Ερωτήσεις – δραστηριότητες (οι απαντήσεις να γραφτούν στο τετράδιο σας)

Ερώτηση σχολικού σας βιβλίου, σελ. 37 (Οι μνήμες του Θουκυδίδη συμπίπτουν με την ιστορική πραγματικότητα που σήμερα αποδέχεται η επιστήμη;)

Ερώτηση 3 του σχολικού σας βιβλίου, σελ. 39 (Παρατηρήστε την εικόνα με το πλοίο. Παίρνοντας αφορμή από τη λεζάντα, αναφέρετε δυσκολίες που συνάντησαν οι άποικοι.)

Δ. Ο κόσμος των Ομηρικών επών

Ομηρικά έπη	• Τα ομηρικά έπη αποτελούν τυπικό παράδειγμα του ενδιαφέροντος των Ελλήνων του 10ου, 9ου και 8ου αι. π.Χ. για το παρελθόν τους και της αναζήτησης της ρίζας τους.• Μορφοποιήθηκαν από τον 9ο προς τον 8ο αιώνα και στηρίζονται στην προφορική παράδοση.• Είχαν ως στόχο να ξαναζωντανέψουν το παρελθόν, την εποχή του Τρωικού πολέμου, τον καιρό των βασιλέων και των ηρώων.
Πολιτική εξουσία	• Η ομηρική βασιλεία δεν έχει καμία σχέση με το γραφειοκρατικό σύστημα του μυκηναϊκού ανακτόρου.• Ο ηγεμόνας στον Όμηρο ονομάζεται «βασιλεύς» και όχι άναξ, όπως στις πινακίδες της Πύλου.
Πολιτική αστάθεια βασιλέων	• Στα ομηρικά έπη οι βασιλείς είναι πολυάριθμοι και απολύτως ανεξάρτητοι. Ο καθένας προσπαθεί να στηρίξει τη θέση του στο πλαίσιο ενός συστήματος υπερβολικά ανταγωνιστικού και συνεχώς πρέπει να αποδεικνύει τις ικανότητές του με κατορθώματα, ληστρικές επιδρομές, με γιορτές και μεγαλοπρεπείς αγώνες.
Κοινωνία	• Η κοινωνία κυριαρχείται από ανισότητα και η διατήρηση της εξουσίας από τον ηγεμόνα δεν είναι ποτέ εξασφαλισμένη.• Συνεχείς αναταράξεις που ακολούθησαν την πτώση της μυκηναϊκής δύναμης.• Κοινωνία αγροτοποιημένη: ζει από τα προϊόντα της και από τις ληστρικές επιδρομές.• Επομένως η <i>Ιλιάδα</i> και η <i>Οδύσσεια</i> περιγράφουν μια εποχή μεταγενέστερη της μυκηναϊκής, περίπου από τον 11ο μέχρι τον 8ο αι. π.Χ.

Γιατί εξασθενεί η κεντρική εξουσία μετά την πτώση των μυκηναϊκών ανακτόρων;

α) Η κεντρική εξουσία (ο «Άναξ») βάσιζε τη δύναμή της στις ικανότητες του ενός. Αυτός οδηγούσε τους πολεμιστές σε νίκες, αλλά και το λαό στην πραγματοποίηση μεγάλων έργων. Τους αιώνες που ακολούθησαν την κατάρρευση των Μυκηναίων οι βασιλιάδες γίνονται πολλοί και ανεξάρτητοι. Χάνεται η έννοια της μεγάλης επικράτειας. Σ' αυτό βοηθάει και η γεωγραφική διαμόρφωση της Ελλάδας, η οποία είναι κατά βάση ορεινή.

β) Οι νέοι βασιλιάδες δε διαθέτουν σταθερή εξουσία, γι' αυτό και η σχέση μεταξύ τους είναι ανταγωνιστική. Το σύστημα ασφάλειας και ευημερίας του μυκηναϊκού κόσμου καταρρέει. Οι νέοι εισβολείς διεκδικούν δυναμικά – ακόμα και μεταξύ τους – μερίδια εξουσίας. Η λαφυραγωγία και οι ληστρικές επιδρομές εντείνονται.

γ) Μαζί με την έλευση των εισβολέων χάνεται και η γραφή (Γραμμική Β), καθώς και η πολυάριθμη τάξη γραφέων. Το γραφειοκρατικό σύστημα καταρρέει και μαζί με αυτό ο συνδετικός κρίκος που ένωνε τον άνακτα με το λαό.

2. Η πολιτιστική αναγέννηση

Το β' μισό του 8ου αι. π. Χ. εμφανίζεται στον ελλαδικό χώρο ένα νέο, φθογγικό, αλφάβητο. Οι Έλληνες της εποχής πήραν ως βάση το φοινικικό αλφάβητο και το προσαρμοσαν στις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Βασική αλλαγή ήταν η μετατροπή ορισμένων συμφώνων σε φωνήεντα, καθώς στα ελληνικά τα φωνήεντα είναι ιδιαίτερα σημαντικά, ενώ το φοινικικό αλφάβητο διαθέτει μόνο σύμφωνα. Η γραφή απλοποιείται και κατ' επέκταση ο πολιτισμός, γίνεται κτήμα των πολλών. Από το ελληνικό αλφάβητο προήλθε το λατινικό.

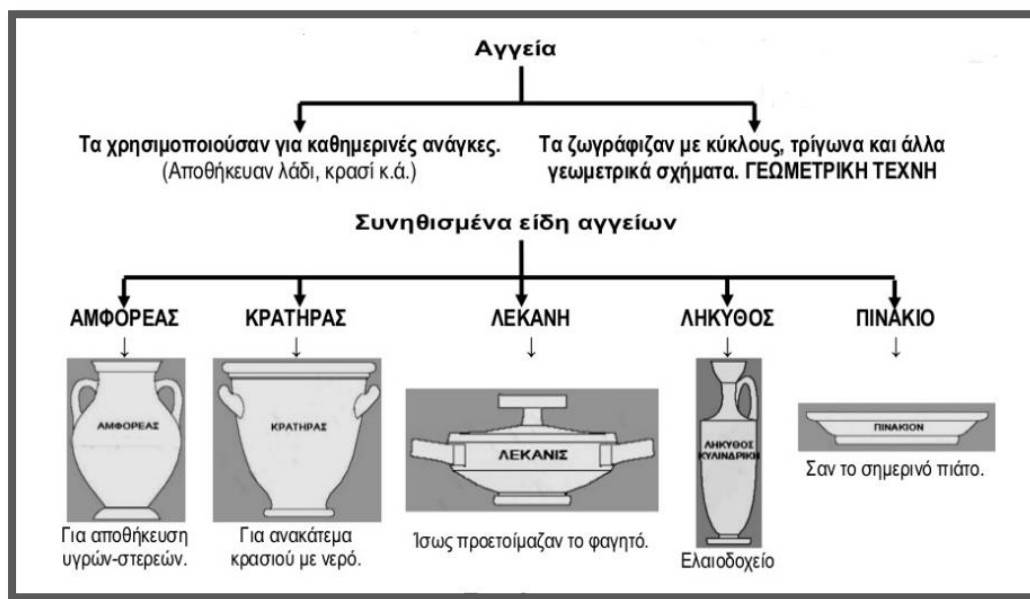
Από τον 11ο - 8ο αι. π. Χ. στην τέχνη κυριαρχούν τα γεωμετρικά μοτίβα, ακόμα και στην απεικόνιση των ανθρώπων, γι' αυτό και η εποχή ονομάζεται **γεωμετρική**. Αυτή η μορφή τέχνης υπάρχει πιο απλοποιημένη στα μυκηναϊκά αγγεία (σπείρες, κυματιστές γραμμές). Τη γεωμετρική εποχή τα μοτίβα γίνονται πιο σύνθετα και τελειοποιούνται: ρόμβοι, τρίγωνα, μαϊανδροί κ.ά. σχέδια στολίζουν ολόκληρο το αγγείο. Τα αγγεία που τοποθετούνται πάνω στους τάφους διακοσμούνται με ζώα και με παραστάσεις σχετικές με το θάνατο.

Σιγά- σιγά ανεγείρονται μεγάλοι ναοί (π.χ. Ηραίο Σάμου). Η βάση των τοίχων είναι πέτρινη, ενώ το πάνω μέρος είναι από πλίνθους. Κάποιοι ναοί αρχίζουν να αποκτούν πανελλήνιο χαρακτήρα (π.χ. Ολυμπία, Δελφοί). Οι οικισμοί είναι μικροί και χτίζονται σε λόφους.

Εικόνες αγγείων γεωμετρικής εποχής

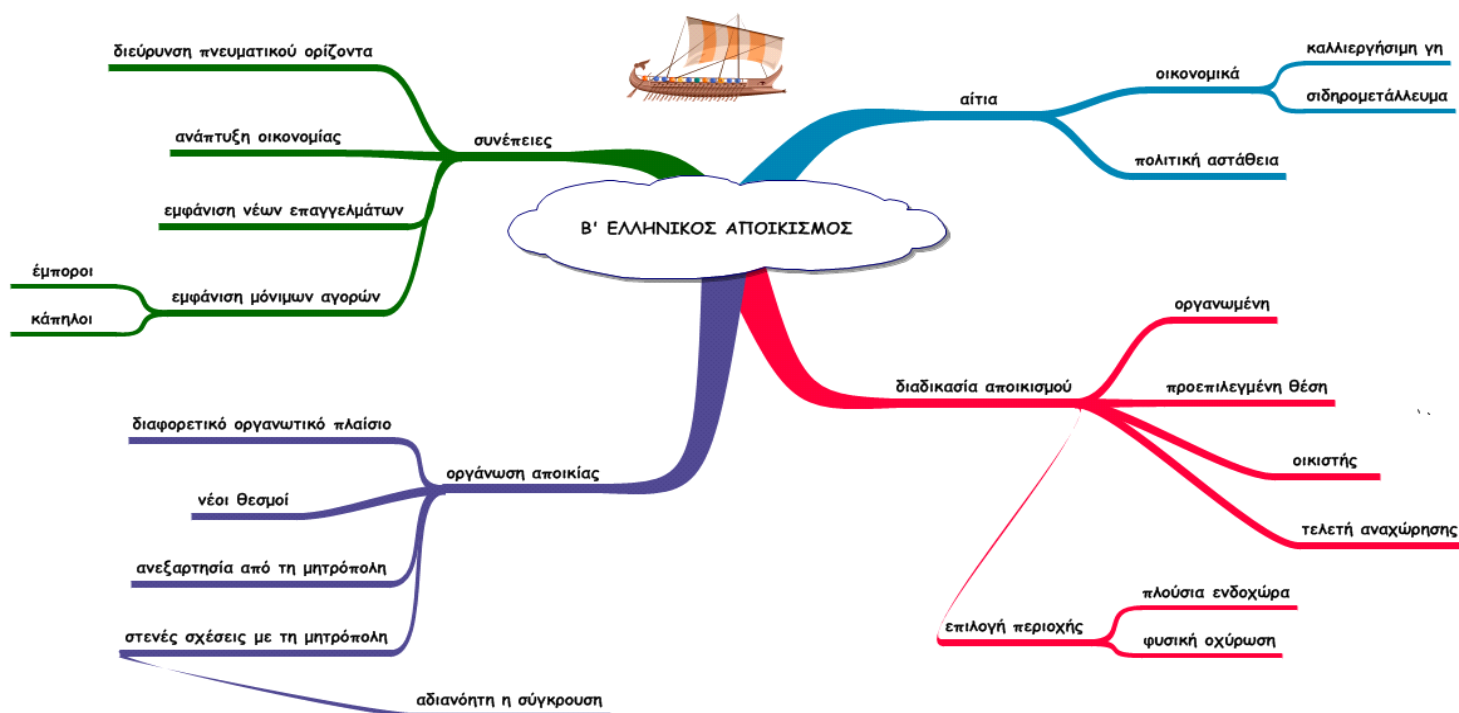
Συνήθεις ονομασίες αγγείων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ' ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (800 – 479 π. Χ.)

Τα γεγονότα που σηματοδοτούν αυτή την εποχή είναι:

- Η συγκρότηση της πόλης – κράτους
- Β' Αποικισμός
- Οικονομική πρόοδος (ανάπτυξη εμπορίου και βιοτεχνίας)
- Εμφάνιση νομισματικού εμπορίου
- Ανάπτυξη πολιτισμού
- Ο Ελληνισμός έτοιμος για την απόκρουση της περσικής εισβολής

Ερωτήσεις

1. Ποια ήταν τα αίτια του β' ελληνικού αποικισμού;
2. Τι γνωρίζετε για τη διαδικασία του αποικισμού;
3. Ποιος ήταν ο «οικιστής» και ποια τα χαρακτηριστικά του;
4. Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της τοποθεσίας που επέλεξαν;
5. Με ποιο τρόπο οργάνωναν τη νέα αποικία; Ποια η σχέση της με τη μητρόπολη;
6. Ποια περιοχή ονομάστηκε «Μεγάλη Ελλάδα» και γιατί;
7. Ποια ήταν τα αποτελέσματα του β' ελληνικού αποικισμού;

Ερωτήσεις από το σχολικό σας βιβλίο

1. Τι ήταν το ανταλλακτικό εμπόριο και ποιες δυσκολίες παρουσίαζε; (σελ. 43 του σχολικού βιβλίου)

α) Ανταλλακτικό εμπόριο ονομάζουμε την πώληση προϊόντων με αντάλλαγμα κάποιο άλλο αγαθό ισόποσης αξίας.

β) Δεν υπήρχε πάντα μέτρο σύγκρισης ανάμεσα στα προϊόντα, ώστε να γίνεται δίκαιη, ισόποση ανταλλαγή. Έλειπε ένα σταθερό σημείο αναφοράς ως βάση για την ανταλλαγή των αγαθών. Αυτή η σταθερά εμφανίστηκε τον 7ο αι. π. Χ. στη Λυδία και είναι το γνωστό μας νόμισμα (νομισματικό εμπόριο).

2. Γιατί έχουν ονομάσει την αρχαιολογία βοηθητική επιστήμη της ιστορίας; (σελ. 44 του σχολικού βιβλίου)

Η αρχαιολογία, μέσα από τις ανασκαφές, μπορεί να φέρει στο φως αρχαία αρχιτεκτονικά λείψανα, νομίσματα, αντικείμενα τέχνης, όπως αγάλματα, κοσμήματα, αντικείμενα μικροτεχνίας κτλ. Η μελέτη αυτών μας βοηθάει σημαντικά για να κατανοήσουμε το ιστορικό παρελθόν στο οποίο αναφέρονται. Έτσι, για παράδειγμα, τα οχυρωματικά έργα μιας περιοχής μας βοηθούν στην κατανόηση των σχέσεων των κατοίκων αυτής της πόλης με τους γείτονες, η ανακάλυψη χρυσών νομισμάτων καταδεικνύει την εξέλιξη της μεταλλουργίας κτλ. Οι οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές συνθήκες μιας περιοχής αποτυπώνονται ανάγλυφα στα αρχαιολογικά ευρήματα που έρχονται σήμερα στο φως.

3. Ποιες διαφορές βρίσκετε να υπάρχουν ανάμεσα στον Α' και το Β' αποικισμό;

α) Η μετακίνηση των πληθυσμών στον Πρώτο αποικισμό έγινε κατά φυλές. Στο Δεύτερο αποικισμό οργανωνόταν από την πόλη.

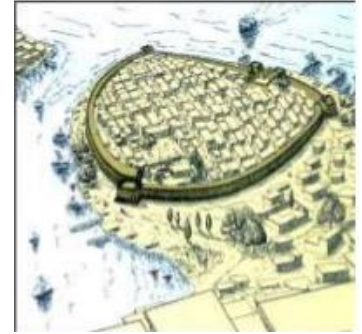
β) Κατά τον Πρώτο αποικισμό δεν υπήρχε ιδιαίτερα σοβαρή οργάνωση. Οι ομάδες πληθυσμού χρησιμοποίησαν τα νησιά του Α. Αιγαίου ως γέφυρες για να περάσουν στην απέναντι μικρασιατική ακτή. Στο Β' αποικισμό τα πράγματα ήταν πολύ περισσότερο οργανωμένα. Οι πόλεις είχαν οργανωθεί καλύτερα και οι άποικοι έφευγαν πλέον οργανωμένα. Πόλεις όπως η Μίλητος διακρίθηκαν στον αποικισμό μακρινών περιοχών.

γ) Κατά τον Πρώτο αποικισμό οι ομάδες των Ελλήνων αποίκησαν μια κοντινή περιοχή (μικρασιατική ακτή). Στο Δεύτερο αποικισμό (που κράτησε δύο περίπου αιώνες) οι Έλληνες, έχοντας πλέον σαφέστερη εθνική συνείδηση, αποίκησαν μια τεράστια περιοχή, εκτεινόμενη από την Κασπία μέχρι τον Εύξεινο Πόντο.

δ) Κατά το Β' αποικισμό υπήρχε στενή σχέση ανάμεσα στη μητρόπολη και στην αποικία. Η σχέση αυτή ήταν χαλαρή στον Α' αποικισμό.

Φύλλο εργασίας

Παρατηρήστε τις εικόνες και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Τι βρίσκεται στο πάνω μέρος του λόφου;

.....

Πώς πιστεύετε ότι θα ονομάζονταν αυτή η περιοχή; Μητρόπολη ή Ακρόπολη; Γιατί;

.....

Τι υπάρχει γύρω από αυτήν;

Τι άλλο παρατηρείτε ότι υπάρχει στην εικόνα;

Στην ύπαιθρο πιστεύετε ότι υπήρχαν κάτοικοι; Με τι θα ασχολούντο;

.....

Πώς πιστεύετε ότι θα αισθανόταν ο πολίτης που κατοικούσε σε αυτήν την πόλη;

.....

Παρατηρήστε τις εικόνες: Τι κρατούν; Πώς είναι παραταγμένοι; Ποια συνέπεια πιστεύετε ότι έχει ο τρόπος αυτός της παράταξης για τον πολεμιστή;

Τα πολιτεύματα στην αρχαία Ελλάδα: **Βασιλεία, Τυραννία, Ολιγαρχία, Δημοκρατία, Αριστοκρατία.** Υποθέστε με

βάση τις μέχρι τώρα γνώσεις σας και αφού διαβάσετε το παράθεμα στη σελίδα 45, με ποια χρονολογική σειρά εμφανίστηκαν και συμπληρώστε το διάγραμμα.

Αντιστοιχίστε τα πρόσωπα στη στήλη Α με τις φράσεις στη στήλη Β.

A	B
Αριστοκράτης	• Κάθε τρεις και λίγο, φόρα την πανοπλία σου και τρέχα να υπερασπίσεις την πόλη! • Στους πέντε γιους του μοίρασε τη γη του ο πατέρας μου. • Ή ξεπληρώνεις τα χρέη σου ή δουλεύεις στα χωράφια μου.
Βιοτέχνης που εμπορεύεται	• Κοίτα το ναό! Τα καλύτερα αναθήματα είναι τα δικά μου. • Δε φτάνει που ξενοδουλεύω, είμαι και τόσο μακριά από την πατρίδα μου. • Αν και απέκτησα χρήματα με τους κόπους μου, παραμένω έξω από τη διοίκηση!
Δούλος	• Κάποτε είχα χωράφια, τα δικά μου! Τώρα τα ξενοδουλεύω! • Η οικογένειά μου είναι η πιο παλιά σε αυτή την πόλη. Κατάγεται από το Θησέα!

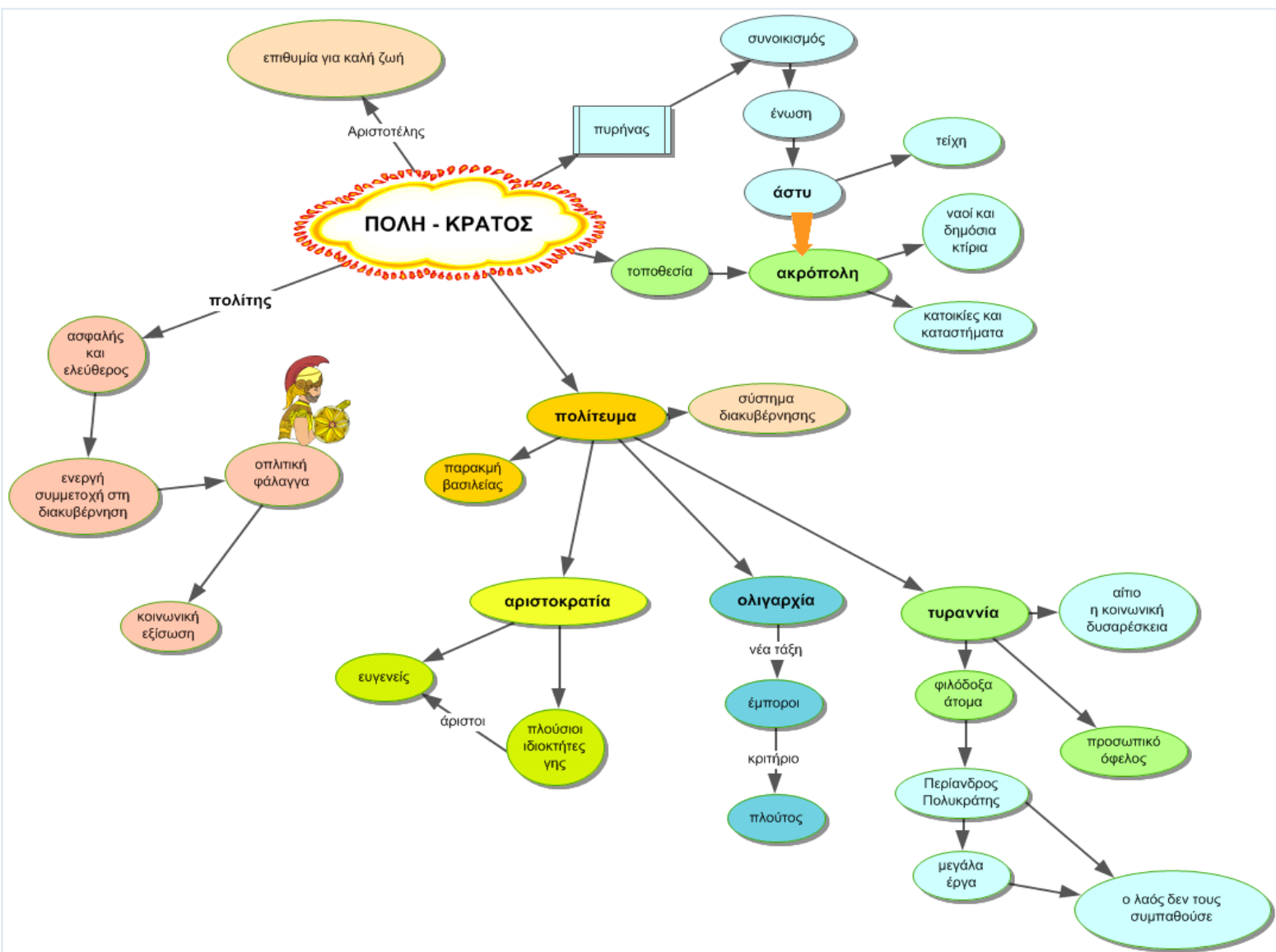
Διαβάστε το παράθεμα του βιβλίου σας στη σελ. 46 και απαντήστε στις ερωτήσεις:

1. Ποιες ήταν οι συνθήκες διαβίωσης των αγροτών την περίοδο της τυραννίας;
2. Ο Πεισίστρατος στέλνει το δούλο του για να ρωτήσει τον αγρότη. Σχολιάστε το.
3. Ο Αριστοτέλης ισχυρίζεται ότι ο Πεισίστρατος απάλλαξε τον αγρότη από τη φορολογία λόγω της ειλικρίνειάς του. Αναλογιζόμενοι το φόρο που θα μπορούσε να εισπράξει από αυτήν την περιοχή, συζητήστε τα βαθύτερα κίνητρα της πράξης του.
4. Να σχολιάσετε τον αντίκτυπο της πράξης του Πεισίστρατου σε όλη την αθηναϊκή κοινωνία. Βελτιώνεται η ζωή του υπόλοιπου αγροτικού πληθυσμού;

Διαβάστε το παράθεμα του βιβλίου σας στη σελ. 47 και απαντήστε στις ερωτήσεις:

1. Σε ποια πόλη ήταν τύραννος ο Περίανδρος; Ποιος ήταν ο πατέρας του;
2. Πότε σκλήρυνε η στάση του απέναντι στους πολίτες;
3. Γιατί πιστεύετε ότι θέλησε να συμβουλευτεί τον Θρασύβουλο, τύραννο της Μιλήτου;
4. Τι ακριβώς έκανε ο Θρασύβουλος όταν υποδέχθηκε τον κήρυκα;
5. Ο Περίανδρος κατανόησε αμέσως το σιωπηλό μήνυμα του Θρασύβουλου. Εσείς;

2. ΠΟΛΗ – ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Ερωτήσεις

- 1) Πώς δημιουργήθηκε η πόλη – κράτος; Μπορείτε να την περιγράψετε;
- 2) Ποια η θέση του πολίτη μέσα στην πόλη – κράτος;
- 3) Τι ήταν η «οπλική φάλαγγα», ποιοι συμμετείχαν και ποιο το αποτέλεσμα της;
- 4) Ποια πολιτεύματα γνωρίζετε; Ποια τα χαρακτηριστικά τους;
- 5) Ποια είναι τα χαρακτηριστικά ενός τύραννου;
- 6) Μητρόπολη - ακρόπολη. Αναλύστε τις λέξεις στα συνθετικά τους και εξηγήστε τη σημασία τους.

Μητρόπολη: μήτηρ (= μητέρα)+πόλις = η μητρική πόλη, η πόλη από την οποία προήλθε η αποικία.

Ακρόπολη: άκρον+πόλις = οχυρωμένο μέρος, συνήθως διέθετε και φυσική οχύρωση, που βρισκόταν στην άκρη της πόλης και την προστατεύει.

Περισσότερα για την «οπλιτική φάλαγγα»

Η οπλιτική φάλαγγα ήταν **τρόπος διάταξης** για μάχη. Αποτελούνταν από οπλίτες (που έφεραν το «όπλον», δηλ. κυκλική ασπίδα) τοποθετημένους σε σειρές κάθετες και οριζόντιες. Η φάλαγγα διέθετε αρκετά μεγάλο βάθος. **Κάθε οπλίτης προστάτευε με την ασπίδα του μέρος του θώρακα του διπλανού του.** Γι' αυτό είχε μεγάλη σημασία η **ύπαρξη ομαδικού πνεύματος και συνεργασίας.** Δεν

υπήρχε χώρος για ατομικές πρωτοβουλίες ή ενέργειες που θα έθεταν σε κίνδυνο τη συνοχή της φάλαγγας. Έπρεπε να κινούνται όλοι συντονισμένα.

Οι οπλίτες της φάλαγγας ασκούνταν σκληρά και συνεχώς σε διαφορετικές τακτικές μάχης. Η φάλαγγα ως τρόπος πολέμου ξεκίνησε από τη Σπάρτη. Η αποτελεσματικότητά της οδήγησε στην υιοθέτηση αυτού του τρόπου πολέμου και από τις άλλες πόλεις. Ο παλιός τρόπος πολέμου, των ευγενών, να πολεμούν καθέναν μόνος, ξεπεράστηκε οριστικά.

Τι σημαίνει η λέξη τύραννος; Γιατί; (Λάβετε υπόψη και το παράθεμα του βιβλίου σας, σελίδα 47)

Ο άνθρωπος που συμπεριφέρεται σκληρά, βίαια, ωμά και αλαζονικά. Αυτή η σημασία έχει προκύψει από την αρχαιότητα, όπου οι τύραννοι ήταν άνθρωποι που ενδιαφέρονταν μόνο για το προσωπικό τους όφελος, δεν έδιναν λόγο σε κανέναν για τις πράξεις τους και συμπεριφέρονταν βίαια και αλαζονικά. Μοναδικός στόχος τους ήταν να διατηρήσουν με κάθε τρόπο και μέσο την εξουσία τους, γι' αυτό δεν δίσταζαν να συμπεριφέρονται άδικα και σκληρά. Παράδειγμα ο τύραννος της Μιλήτου, ο Θρασύβουλος, που μόλις έβλεπε κάποιον πολίτη να ξεχωρίζει ή να είναι ανώτερος από τους άλλους, τον εξόντωνε, γιατί φοβόταν ότι θα μπορούσε να αποτελέσει απειλή για την εξουσία του.

Πώς παρουσιάζει ο Αριστοτέλης τον τύραννο Πεισίστρατο στο παράθεμα του βιβλίου σας, στη σελίδα 46;

Συνετός, συνεπής, άξιος άρχοντας. Ο Πεισίστρατος επισκεπτόταν όλα τα μέρη της Αθήνας, ενδιαφερόταν για το λαό και κατανοούσε τη δυσχερή θέση των αγροτών λόγω των αβάστακτων φόρων που είχαν να πληρώσουν ≠ δεν μοιάζει με σκληρό και αχόρταγο τύραννο, αλλά αντίθετα παρουσιάζεται να ασκεί φιλολαϊκή πολιτική. Γιατί; Όχι γιατί αγαπούσε τα αδύναμα κοινωνικά στρώματα και ενδιαφερόταν πραγματικά γι' αυτά, αλλά γιατί ήθελε να κερδίσει την εύνοιά τους, εξασφαλίζοντας την εξουσία του.

■ **Η πόλη – κράτος δημιουργεί τον πολίτη, δηλαδή άτομο με προσωπικότητα και συνειδητοποιημένο μέλος του κοινωνικού συνόλου, για το καλό του οποίου αγωνίζεται.**

■ **Η «οπλιτική φάλαγγα» ανέπτυξε το συντροφικό πνεύμα ανάμεσα στους πολεμιστές κι έσπασε τις κοινωνικές διαφορές.**

■ **Τα πολιτεύματα αλλάζουν από τις νέες συνθήκες που δημιουργούνται και από τον τρόπο που λειτουργούν.**

ΝΑ
ΘΥΜΑΣΤΕ
ΟΤΙ

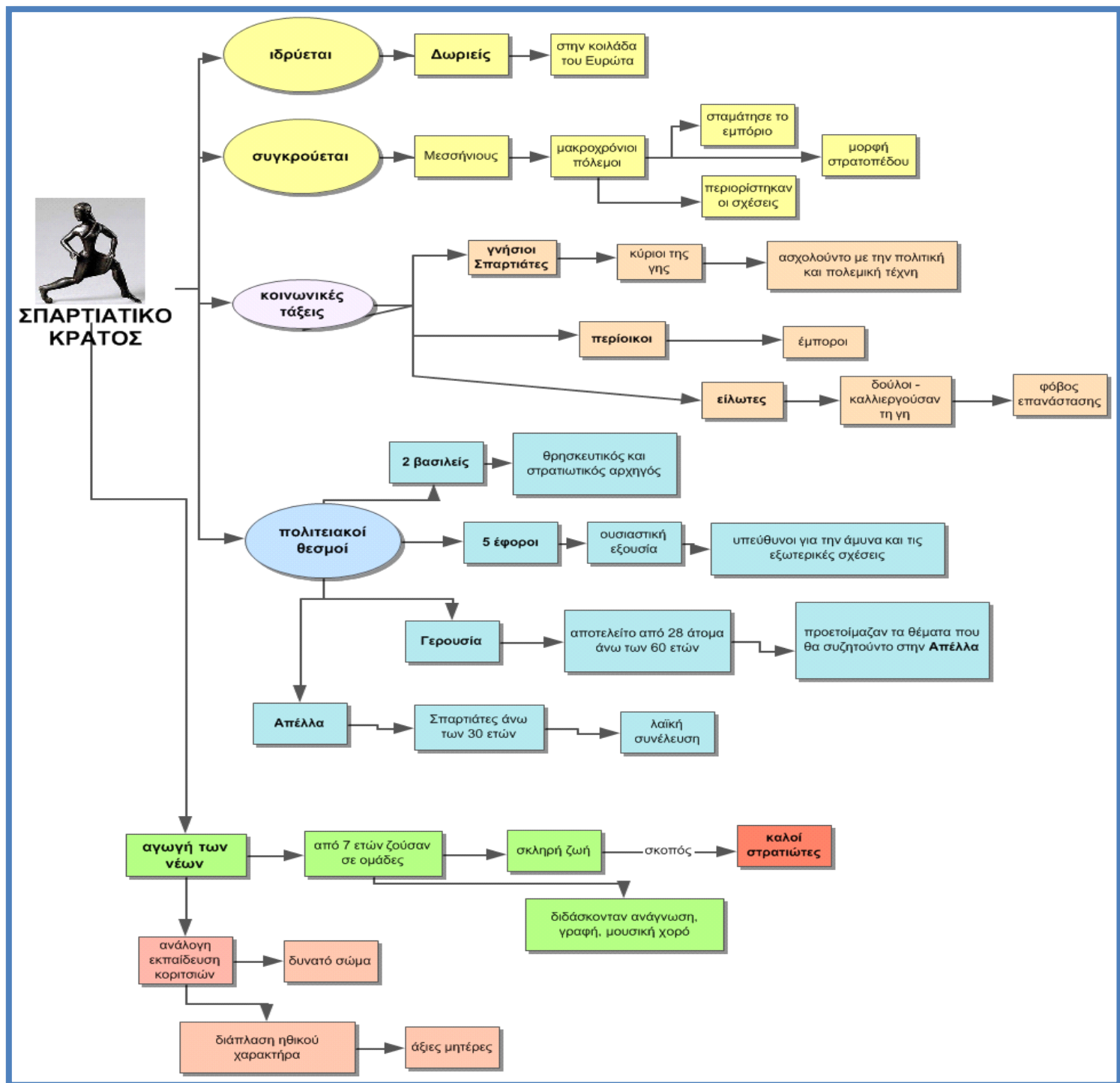
Όνομα:
Τάξη:
Ημερομηνία:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Σημειώστε με (Σ) ή (Λ) τις παρακάτω προτάσεις:

	Σ	Λ
1. Το άστυ ήταν το αποτέλεσμα της συνένωσης αρκετών συνοικισμών		
2. Πάνω στην ακρόπολη χτίζονταν τα καταστήματα των εμπόρων και των τεχνιτών		
3. Κατά το σχηματισμό των πόλεων – κρατών ερημώθηκε η ύπαιθρος και όλοι συγκεντρώθηκαν στο άστυ		
4. Ο θεσμός της σπλιτικής φάλαγγας οδήγησε σε μεγάλες κοινωνικές ανισότητες		
5. Στο αριστοκρατικό πολίτευμα το κριτήριο για τη συμμετοχή στην εξουσία ήταν ο πλούτος		
6. Στο ολιγαρχικό πολίτευμα την εξουσία ανέλαβε η νέα τάξη των εμπόρων		
7. Οι τύραννοι πολλές φορές αναλάμβαναν την εξουσία με την υποστήριξη του λαού		
8. Το πρώτο πολίτευμα που επικράτησε στις πόλεις – κράτη, μετά την παρακμή της βασιλείας, ήταν η ολιγαρχία		
9. Πάνω στην ακρόπολη χτίζονταν οι ναοί και τα δημόσια κτίρια		
10. Η πόλη – κράτος περιβαλλόταν από τείχη		
11. Πολλοί τύραννοι έκαναν μεγάλα έργα		

3. ΣΠΑΡΤΗ

Γνήσιοι Σπαρτιάτες

Αποτελούσαν το βασικό κορμό της σπαρτιατικής πολιτείας και του στρατού. Προέρχονταν από τους Δωριείς που κατέβηκαν στην κοιλάδα του Ευρώτα. Η καλλιεργήσιμη γη είχε διανεμηθεί στους Σπαρτιάτες με κλήρο. Έπρεπε να συνεισφέρουν στα κοινά συσσίτια (φιδίτια) μέρος της σοδειάς των κτημάτων τους. Διαφορετικά έχαναν τα δικαιώματά τους.

Γνήσιος Σπαρτιάτης θεωρούνταν εκείνος του οποίου και οι δύο γονείς ήταν Σπαρτιάτες. Τα αγόρια από επτά ετών ως δεκαοκτώ βρίσκονταν κάτω από την άμεση εποπτεία του κράτους. Από 18 - 60 υπηρετούσαν ως στρατιώτες. Η σκληρή και λιτή ζωή των στρατιωτών έμεινε παροιμιώδης. Έτρωγαν το μέλανα ζυμό και ασκούσαν στον πόλεμο διαρκώς. Ο θάνατος ήταν προτιμότερος από την ατίμωση. Χαρακτηριστικό ήταν το ρητό «ή ταν ή επί τας» στην αττική διάλεκτο: ή την (ενν. ασπίδα) ή επί της (ενν. ασπίδας). Δηλαδή ή θα φέρεις πίσω την ασπίδα ως νικητής ή θα σε φέρουν νεκρό πάνω σε αυτήν.

Ερωτήσεις του σχολικού σας βιβλίου, σελ. 49.

1. Ποιος ο σκοπός της αγωγής των αγοριών και των κοριτσιών στη Σπάρτη; Πώς συνδέεται ο σκοπός αυτός με το χαρακτήρα του σπαρτιατικού κράτους;

α) Σκοπός της αγωγής αγοριών και κοριτσιών ήταν η διάπλαση δυνατών σωμάτων και ισχυρών χαρακτήρων, ώστε τα πρώτα να γίνουν καλοί πολεμιστές και τα δεύτερα άξιες μητέρες.

β) Το σπαρτιατικό κράτος είχε μια ιδιαιτερότητα. Ζούσε κάτω από διαρκή φόβο μήπως εξεγερθούν οι δούλοι, οι παλιοί κάτοικοι της Σπάρτης και αργότερα οι Μεσσήνιοι (είλωτες). Γι' αυτό, αν και αρχικά η Σπάρτη παρουσίασε κάποια οικονομική και πνευματική δραστηριότητα, αργότερα, ιδιαίτερα μετά την κατάκτηση της Μεσσηνίας και τον πρώτο ξεσηκωμό των ειλώντων, μετατράπηκε σε αστυνομικό κράτος, καθώς βασιζόταν στη στενή παρακολούθηση της ζωής των πολιτών. Έπρεπε να υπάρχει πολεμική ετοιμότητα κάθε στιγμή, γι' αυτό και η αγωγή των νέων είχε στραφεί προς αυτό το σκοπό. Μέσα από την αγωγή καλλιεργούσαν το ομαδικό πνεύμα και την υποταγή στους νόμους, απαραίτητο στοιχείο για τη συντήρηση μιας κοινωνίας προσανατολισμένη στον πόλεμο.

2. «Δουλεύει σαν είλωτας». Τι σημαίνει η φράση αυτή που και σήμερα ακούμε να λέγεται; Εξηγήστε το περιεχόμενό της με βάση τις γνώσεις σας.

Είλωτες ονομάζονταν οι δούλοι στη Σπάρτη. Εργάζονταν σκληρά στα κτήματα των αφεντικών τους και τους παρέδιδαν μέρος της σοδειάς. Είχαν πολύ λίγα δικαιώματα, καθώς αποτελούσαν κτήμα του σπαρτιατικού κράτους. Η φράση «δουλεύει σαν είλωτας» σημαίνει αυτό ακριβώς, ότι δηλαδή κάποιος δουλεύει σαν σκλάβος από το πρωί μέχρι το βράδυ έχοντας ελάχιστες οικονομικές απολαβές ή κακές συνθήκες εργασίας.

3. Τι ήταν ο «λακωνισμός»; (Συμβουλευθείτε το σχετικό παράθεμα). Τι σημαίνει και πώς εξηγείται η φράση «περνάμε σπαρτιάτικα»;

α) Λακωνισμό ονομάζουμε την αποφυγή περιττών λέξεων για τη διατύπωση ενός νοήματος. Οι Σπαρτιάτες θεωρούσαν σημαντικό προσόν για έναν άνθρωπο να λέει λίγα λόγια και καλά, να μη φλυαρεί άσκοπα.

β) Οι Σπαρτιάτες ήταν πασίγνωστοι για το λιτό τρόπο ζωής τους. Η πολυτέλεια στην ιδιωτική ζωή απαγορευόταν δια νόμου. Χρυσά νομίσματα δεν κυκλοφορούσαν, μόνο σιδερένια μικρής αξίας. Η φράση «περνάμε σπαρτιάτικα» σημαίνει ότι κάποιος ζει λιτή ζωή, χωρίς πολυτέλειες και χλιδή.

4. ΑΘΗΝΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ

Α) Συνοικισμός

Το έδαφος της Αττικής ήταν φτωχό. Οι κάτοικοι ασχολήθηκαν με τη **γεωργία** (στις λίγες πεδιάδες), την **κτηνοτροφία** (στα ορεινά) και τη **ναυτιλία** και το **εμπόριο** λόγω των παραλιών.

Οι συνοικισμοί ενώνονται σε ενιαίο **κράτος**, με έδρα την **Αθήνα**. Η ένωση αποδόθηκε στο **Θησέα**. Σε ανάμνηση του γεγονότος γιόρταζαν τα **Παναθήναια**.

Αθηναίοι = Ίωνες

Β) Πολίτευμα

Αρχικά: Βασιλεία – τελευταίος βασιλιάς: Κόδρος - ειρηνική μετάβαση στην αριστοκρατία

Γ) Κοινωνικές εντάσεις- κοινωνικές συγκρούσεις στην Αθήνα

Κοινωνικοί αγώνες

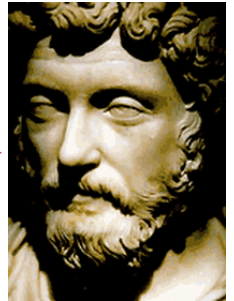
- Αμφισβήτηση της εξουσίας των ευγενών – αριστοκρατών από τους έμπορους και τους βιοτέχνες
- Ύπαρξη μεγάλου αριθμού χρεωμένων αγροτών – κατέληγαν δούλοι

Κυκλώνειο άγος

- Προσπάθεια του Κύλωνα (632 π.Χ.) να πάρει την εξουσία, εκμεταλλευόμενος τη δυσαρέσκεια των φτωχών. Απέτυχε.
- Ο ίδιος δραπέτευσε, αλλά οι οπαδοί του, αν και είχαν καταφύγει, ως ικέτες, στους βωμούς των θεών, σφαγιάστηκαν. Η ανίερη αυτή πράξη έμεινε γνωστή ως «Κυλώνειο Άγος»

Κορυφώνεται η αναστάτωση

- Οι φτωχοί ζητούν: α) διαγραφή των χρεών τους και β) καταγραφή των νόμων (μέχρι τότε οι νόμοι ήταν άγραφοι και δεν μπορούσε να αποδοθεί σωστά η δικαιοσύνη)
- Πρώτη προσπάθεια καταγραφής των νόμων από το **Δράκοντα** (624 π. Χ.) Πολύ αυστηροί νόμοι. Νόμοι γραμμένοι «με αίμα».

Ερωτήσεις

4. Ποιες ήταν οι ασχολίες των κατοίκων της Αττικής;
5. Πώς συνενώθηκαν οι συνοικισμοί της Αττικής σε κράτος;
6. Ποιο ήταν το πρώτο πολίτευμα της Αθήνας και πώς αντικαταστάθηκε;
7. Ποια ήταν τα όργανα εξουσίας στο αριστοκρατικό πολίτευμα;
8. Τι γνωρίζετε για το «Κυλώνειο Άγος»;
9. Πώς οδηγήθηκε η Αθήνα στην καταγραφή των νόμων;
10. Τι εννοούμε σήμερα όταν λέμε ότι η κυβέρνηση πρέπει να πάρει δρακόντεια μέτρα; Μπορείτε να εξηγήσετε το νόημα ιστορικά;

Στην εποχή μας ακούμε πολύ συχνά τη φράση ότι η κυβέρνηση πρέπει να λάβει δρακόντεια μέτρα. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να επιβάλλει αυστηρά μέτρα, να επιβάλλει σκληρή πολιτική. Ο όρος προέρχεται από τον Αθηναίο νομοθέτη Δράκοντα, οι νόμοι του οποίου έχουν μείνει στην ιστορία ως ιδιαίτερα αυστηροί και σκληροί νόμοι. Χαρακτηριστικό είναι ότι για πολλά αδικήματα, που σήμερα δεν θεωρούνται και τόσο σημαντικά, οι νόμοι του Δράκοντα προέβλεπαν θανατική ποινή. Γι αυτό μεταφορικά λέγονταν ότι ήταν νόμοι γραμμένοι «με αίμα».

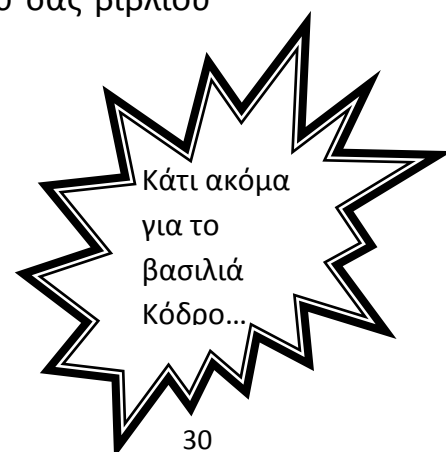
Να αντιστοιχίσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα τη στήλης Β.

1	Άρχοντας – Βασιλιάς	A	Σύγκλιση της Εκκλησίας του Δήμου
2	Άρειος Πάγος	B	Στρατιωτικές αρμοδιότητες
3	Θησέας	Γ	Επιδίωξη επιβολής τυραννίας
4	Επώνυμος άρχοντας	Δ	Δικαστικά θέματα
5	Κύλωνας	E	Τήρηση των νόμων
6	Πολέμαρχος	Z	Θρησκευτικές αρμοδιότητες
7	Δράκοντας	H	Βασιλιάς της Αθήνας
8	Θεσμοθέτες	Θ	Γραπτοί νόμοι
9	Κόδρος	I	Ένωση των αττικών συνοικισμών
10	Εκκλησία του Δήμου	K	Συνέλευση των Αθηναίων

Απαντήστε στο τετράδιό σας την ερώτηση 1 του σχολικού σας βιβλίου στη σελίδα 51.

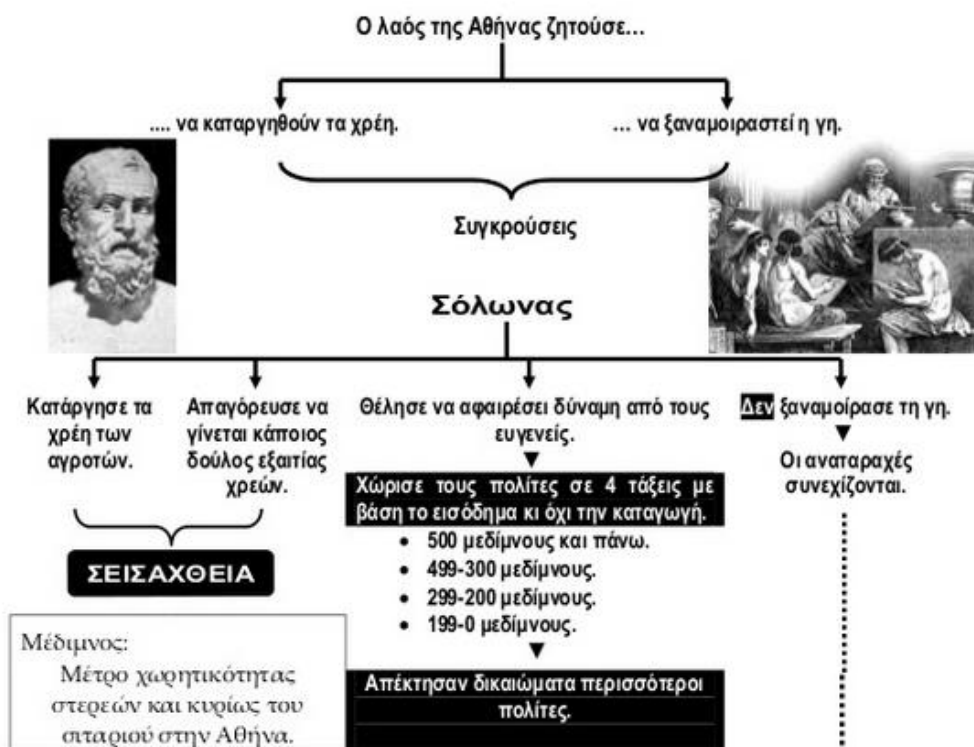
Κατά την διάρκεια της βασιλείας του Κόδρου, μια ισχυρή δωρική δύναμη εισέβαλε στην Αττική. Το μαντείο των Δελφών τους είχε προφητεύσει επιτυχία στην εκστρατεία τους, με την προϋπόθεση ότι δε θα σκότωναν το βασιλιά Κόδρο. Όταν αυτό έγινε γνωστό από τον Κόδρο, μεταμφιέσθηκε σε χωρικό ξυλοκόπο και πηγαίνοντας στο εχθρικό στρατόπεδο, δημιούργησε επεισόδιο με τους Δωριείς με αποτέλεσμα να σκοτωθεί. Όταν οι Δωριείς έμαθαν ότι ο σκοτωμένος ήταν ο βασιλιάς Κόδρος, έφυγαν από την Αθήνα και κατέλαβαν τα Μέγαρα.

Ο Κόδρος ήταν ο τελευταίος βασιλιάς της Αθήνας. Μετά από την ηρωική θυσία του, οι Αθηναίοι δεν επέτρεψαν σε κανένα άλλο να φέρει τον τίτλο του βασιλιά.

5. ΑΘΗΝΑ: ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Α. Ύπαρξη σημαντικών **κοινωνικών προβλημάτων**, παρά τη νομοθεσία του Δράκοντα

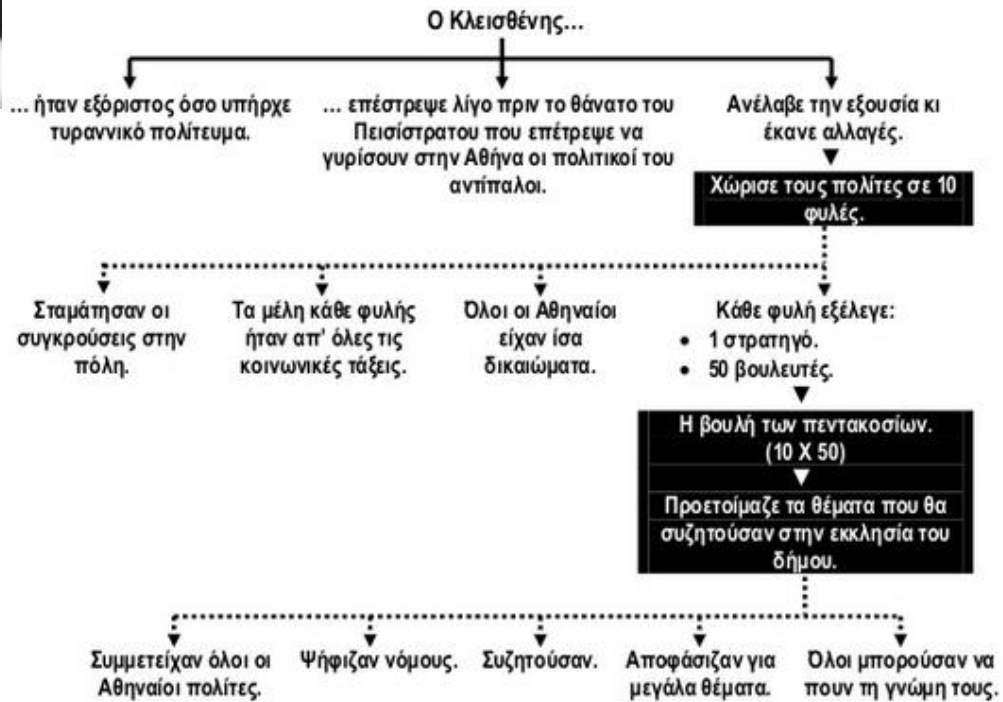
Επιπλέον:

- Ενίσχυση των δικαιοδοσιών της Εκκλησίας του Δήμου
- Βουλή των Τετρακοσίων
- Δημιουργία λαϊκού δικαστηρίου, της Ηλιαίας
- Νόμος για ενεργή συμμετοχή των πολιτών στα κοινά

Ο Κλεισθένης θεμελιώνει τη δημοκρατία

Ε. Συνέπειες της μεταρρύθμισης του Κλεισθένη

- Έκανε προσιτά τα αξιώματα σε όλους τους πολίτες, εξασφαλίζοντας τη λαϊκή συνοχή (ισοτιμία – ισονομία)
- Εξασφάλισε την ενότητα και την ομόνοια των πολιτών (κοινωνική ειρήνη)
- Αφύπνισε το ενδιαφέρον του πολίτη για τα κοινά
- Έθεσε τα θεμέλια του δημοκρατικού πολιτεύματος

Ερωτήσεις

Ποια κατάσταση επικρατούσε στην Αθήνα μετά τους νόμους του Δράκοντα;
 Τι γνωρίζεις για το Σόλωνα, τι ανέλαβε να κάνει και πως ονομάστηκε ο νόμος του;
 Με ποιους τρόπους ο Σόλων αφαίρεσε δύναμη από τους ευγενείς;
 Πώς απέκτησε την εξουσία ο Πεισίστρατος και πώς κυβέρνησε την Αθήνα;
 Ποιος θεωρείται ως θεμελιωτής της Δημοκρατίας και γιατί; (τα μέτρα που πήρε και τι συνέπειες είχαν)

Σεισάχθεια < σείω το άχθος
 Με νόμο ο Σόλωνας απελευθέρωσε όσους είχαν γίνει δούλοι λόγω χρεών & απαγόρευσε να γίνεται κάποιος δούλος αν δεν είχε να πληρώσει το δάνειο

Αναδασμός = μοίρασμα της γης

Νόμος του οστρακισμού = κάθε πολίτης είχε το δικαίωμα να καταγγείλει ανώνυμα κάποιον ισχυρό, αν έκρινε ότι απειλούσε τη δημοκρατία

← **Σημαντικές έννοιες**

Ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου, σελ. 53

2. Με τον Κλεισθένη, γράφει ο Αριστοτέλης, «δημοκρατικωτέρα πολύ της Σόλωνος εγένετο η πολιτεία». Να μεταφράσετε τη φράση και να εξηγήσετε το νόημά της.

Η φράση αυτή μεταφράζεται ως εξής: «το πολίτευμα έγινε πολύ πιο δημοκρατικό από αυτό (το πολίτευμα) που επέβαλε ο Σόλωνας».

Αυτό σημαίνει ότι ο **Κλεισθένης έθεσε τις βάσεις της γένεσης του δημοκρατικού πολιτεύματος** στην Αθήνα αλλά και παγκόσμια. Γιατί ο Σόλωνας, αν και ευνόησε σε πολλά τις λαϊκές τάξεις, γενικά ακολούθησε μια μεσαία γραμμή, προσπαθώντας να ικανοποιήσει τα αιτήματα και των πλουσίων και των φτωχών. Ο Κλεισθένης, για πρώτη φορά στην ιστορία του ανθρώπου, έκανε **προσιτή την εξουσία στα κατώτερα στρώματα**. Αυτό δικαιολογείται από το ότι οι πολίτες χωρίστηκαν σε ομάδες – φυλές, όχι πλέον με κριτήριο τον πλούτο ή την καταγωγή, πράγμα που δεν ήταν τόσο δημοκρατικό, αλλά με τυχαία κριτήρια. Έτσι **έπαψαν να υπάρχουν διακρίσεις καταγωγής ή συγγένειας**. Επίσης η Βουλή απέκτησε 500 μέλη αντί 400, άρα **διευρύνθηκε** ο αριθμός των μελών της και **η αντιπροσώπευση του λαού** σε αυτήν. Ακόμα οι **στρατηγοί** από 2 έγιναν 10, γεγονός που **απέτρεπε την ισχυροποίησή τους**, πράγμα που θα αποτελούσε απειλή για τη δημοκρατία. Τέλος, ο Κλεισθένης κατέστησε **κυρίαρχο σώμα την Εκκλησία του Δήμου**. Σε αυτήν λαμβάνονταν οι σημαντικότερες αποφάσεις. Επομένως, **ο λαός** ήταν αυτός που έπαιρνε τις αποφάσεις για τα μεγάλα προβλήματα της πόλης.

Απαντήστε στο τετράδιό σας τις ερωτήσεις 3 και 4 του σχολικού βιβλίου (σελ. 53)

1.Υπογραμμίζω τη σωστή απάντηση:

Ο Σόλωνας χώρισε τους Αθηναίους σε τάξεις ανάλογα με:

- Την καταγωγή τους
- Το εισόδημά τους
- Τον τόπο κατοικίας τους

2.Ο Πεισίστρατος αν και ήταν τύραννος ήταν αγαπητός στο λαό. Γιατί;

.....
.....

3.Βάζω Σ(σωστό) ή Λ(λάθος) στο τέλος των προτάσεων.

Ο Σόλωνας χώρισε τους Αθηναίους σε πέντε τάξεις

Ο Σόλωνας ήταν πολύ αγαπητός στο λαό

Ο Σόλωνας ήταν φιλόσοφος

Ο Σόλωνας ξαναμοίρασε τη γη στους αγρότες

Ο Σόλωνας αφαίρεσε δύναμη από τους ευγενείς

Ο Κλεισθένης θεωρείται θεμελιωτής της δημοκρατίας

Ο Κλεισθένης αύξησε τους στρατηγούς από δύο σε δώδεκα

Ο Κλεισθένης χώρισε τους Αθηναίους σε 10 φυλές με κριτήριο την καταγωγή

4.Ποιος ήταν σπουδαιότερος νόμος του Σόλωνα; Τι γνωρίζεις γι' αυτόν;

.....
.....
.....

6. Πανελλήνιοι Δεσμοί - Περίληψη

Αν και οι ελληνικές φυλές ήταν πολλές φορές απομονωμένες η μία από την άλλη, ωστόσο η επαφή με άλλους λαούς τους έκαναν να συνειδητοποιήσουν ότι μιλάνε την ίδια γλώσσα, είχαν την ίδια θρησκεία, θυσίαζαν στους ίδιους θεούς, είχαν τις ίδιες συνήθειες και κοινή καταγωγή. Έτσι δημιουργήθηκε η ανάγκη ύπαρξης εκδηλώσεων με πανελλήνιο – ενωτικό – χαρακτήρα.

Ιδιαίτερα σημαντικοί προς αυτή την κατεύθυνση ήταν οι **Ολυμπιακοί αγώνες**. Μυθικός ιδρυτής ήταν ο Ηρακλής. Η πρώτη Ολυμπιάδα έγινε το 776 π. Χ. στην κοιλάδα του Αλφειού. Τελούνταν κάθε τέσσερα χρόνια και έπαιρναν μέρος μόνο Έλληνες. Την περίοδο αυτή επικρατούσε κατάσταση εκεχειρίας.

Το βραβείο ήταν ο κότινος, στεφάνι αγριελιάς, ωστόσο η τιμή που γινόταν στο νικητή από την πόλη ήταν μεγάλη. Συνήθιζαν να γκρεμίζουν τμήμα του τείχους για να μπει ο ολυμπιονίκης στην πόλη.

Σημαντικό θέση στη ζωή των αρχαίων Ελλήνων διαδραμάτιζαν τα **μαντεία**. Ονομαστό ήταν το μαντείο των Δελφών, στο οποίο η ιέρεια του Απόλλωνα, η Πυθία, έδινε χρησμούς στους ανθρώπους. Επειδή οι χρησμοί επιδέχονταν διαφορετικές ερμηνείες, ο Απόλλωνας ονομαζόταν Λοξίας.

Γύρω από τα πανελλήνια ιερά υπήρχαν πόλεις που οργανώνονταν σε ομάδες, τις **αμφικτιονίες**. Η σπουδαιότερη ήταν η αμφικτιονία των Δελφών. Συνήθως συνεδρίαζαν δύο φορές το χρόνο. Κάθε πόλη συμμετείχε με δύο αντιπροσώπους. Ασχολούνταν με ποικίλα θέματα. Οι αποφάσεις, γενικά, ήταν σεβαστές από όλους.

Παράδειγμα αμφιλεγόμενου χρησμού της Πυθίας

Ο χρησμός είναι αυτός έχει ως εξής: "Ήξεις, αφήξεις ουκ εν πολέμω θνήξεις".

Ήταν μία ***έξυπνη απάτη***, γιατί έχει δύο σημασίες:

Σύμφωνα με την πρώτη, "Ήξεις, αφήξεις ουκ, εν πολέμω θνήξεις" με το κόμμα στο ουκ: "Θα πας, δεν θα έρθεις, θα πεθάνεις στον πόλεμο.

Σύμφωνα με την δεύτερη "Ήξεις, αφήξεις, ουκ εν πολέμω θνήξεις" με το κόμμα στο αφήξεις: "Θα πας, θα έρθεις, δεν θα πεθάνεις στον πόλεμο".

Μπορείτε να χρονολογήσετε τη μάχη του Μαραθώνα (490 π.Χ.) με βάση τις Ολυμπιάδες; (σελ. 54 σχολικού βιβλίου)

Αρχικά αφαιρούμε το συγκεκριμένο έτος (490 π. Χ.) από το έτος τέλεσης της πρώτης Ολυμπιάδας (777 π. Χ.). Έτσι έχουμε: $777 - 490 = 287$. Στη συνέχεια διαιρούμε το αποτέλεσμα με το τέσσερα (όσα και τα χρόνια ανάμεσα στις Ολυμπιάδες). $287 : 4 = 71$ και 3. Επομένως το 490 π. Χ. αντιστοιχεί στο 3ο έτος της 71^{ης} Ολυμπιάδας.

Ιστοριογραμμή

Γλυπτική

Κυκλαδικός πολιτισμός
3^η & 2^η χιλιετία πΧ
Σχηματοποιημένες μορφές
- λίγες λεπτομέρειες αναγνώρισης του φύλου -
- κυρίως μετωπική στάση - λεπτά χέρια & πόδια.

Γεωμετρική εποχή
(12ος - 8ος αι. πΧ)
γεωμετρικές μορφές
ανθρώπων και ζώων

Αρχαϊκή εποχή
(8ος - 5ος αι. πΧ)
Οι Κούροι και οι Κόρες στέκονται ακίνητοι, σε μετωπική στάση, συμμετρικά με τα χέρια κολλημένα στις πλευρές του σώματος και με ένα αχνό χαμόγελο, το "αρχαίο μειδίαμα".

Κλασική εποχή
(5ος αι. - 323 πΧ)
Τέλεις αναλογίες,
κίνηση - αποκάλυψη συναισθημάτων.
Εικονίζει, το ωραίο, το θεϊκό, το αιώνιο.

Πολύ καλό για περσικούς πολέμους
http://daskalabm3.blogspot.gr/2011/08/1_25.html

Πολύ ωραία σχέδια μαθημάτων για όλη την ιστορία
<http://www.slideshare.net/iliasili/ss-21118457?related=1>

<http://museduc.gr/docs/Istoria/A/04%20KEFALAIO%20A.pdf>
για μαντεία

σχέδια μαθημάτων:
http://users.sch.gr/panosloupasis/athina_solwn_kleisthenis.pdf

Η Προκοπίου στο slideshare.net έχει ένα πολύ ωραίο power-point (που δυστυχώς δεν κατεβαίνει) για τα σημαντικότερα γεγονότα της αρχαϊκής εποχής!!!!!!

Για Περικλή http://istoriografia.blogspot.gr/2013/03/blog-post_27.html

Εννοιολογικός χάρτης Περικλής, χρυσός αιώνας
<http://evageliagiorgiou4615.blogspot.gr/>

Ερωτήσεις – θέματα για τις εξετάσεις του Ιουνίου
<http://www.sofikoukouvagia.gr/?p=478>

